

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΙΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΥΡΤΙΔΗ
1974-1975

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ο ΛΟΘΛΑΣΙΟΣ ΠΙΚΡΟΣ

(καὶ οὐχὶ Σκληρός)

ΩΣ ΓΕΩΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ὁ ἐπὶ εἴκοσι πέντε σχεδὸν ἔτη (1645 - 1669) διαρκέσας Κρητικὸς πόλεμος, ἐκράτει ἐξ αἰτίας τῆς ἀποβάσεως τῶν Τούρκων εἰς τὴν Δυτικὴν Κρήτην κατ' Ἰούνιον 1645 καὶ λήξας διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Παλαιοκάστρου, δι' ἧς ἡ Ἰνέτλια παρέδωκε τὸ φρούριον τοῦ Χάνδακος καὶ ἐκράτησεν ἐξ ἕλης τῆς Κρήτης μόνον τὰς νησιῖδας τῆς Ἰραμβούσης, τῆς Σούδας καὶ τῆς Ἰλιούντας (Σπιναλόγκαν), ταχέως ἀπέβη γενικωτέρα σύρραξις ἐνδιαφέρουσα ἕλην τὴν Εὐρώπην, ἣ ὅποια ἀσυντονίστως καὶ διαδοχικῶς διέβηκε δυνάμεις στρατοῦ καὶ ναυτικοῦ καὶ στρατηγούς καὶ ναυάρχους καὶ πολλὰς δαπάνας διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν τοῦ Τούρκου εἰσβολέως. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν μετεφέρθη εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον, ἣ ὅποια ἐδηλώθη ἐκατέρωθεν, ὥστε νὰ ὑποφέρῃ ἡ περιοχὴ οὐ μόνον τῆς Πελοποννήσου (Πάτραι, Μάνη, Ναύπλιον κλπ.) ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπὸ Τενέδου μέχρι Καστελλορίζου. Ἐἴτα δὲ κατέληξεν εἰς γιγαντιαίαν ἀναμέτρησιν πρὸ τοῦ φρουρίου τοῦ Χάνδακος μὲ τεραστίως ἐκατέρωθεν ἀπωλείας. Ἐκτὸς τῶν Ἰνετιῶν, Δαλμάται, Ἰλλυριοί, Ἴταλοι, Σλάβοι, ἀλλ' ἰδίᾳ Γερμανοὶ καὶ Ἰάλλοι ἐθουσιάσθησαν διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Κρήτης καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν θαλασσιῶν.

Ἐπόμενον ἦτο ἡ τεραστία διὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην σύγκρουσις νὰ κινήσῃ τὸν διαφέρον καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν ἡμετέρων ἱστοριογράφων, ὥστε πάμπολλα νὰ εἶναι τὰ ἔργα τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 17' αἰ., τὰ ὅποια ἐγράφησαν ἐξιστοροῦντα τὰ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον γενικώτερον ἢ τμήματα αὐτοῦ¹. Ἐκ δὲ τῶν τριῶν Ἰελλήνων ἱστοριογράφων οἱ ὅποιοι

1. Ἐξαιρετικὴ βιβλιογραφία δὲν συνετάχθη ἀκόμη. Διὰ τὰ παλαιότερα (ἐκτὸς τῶν χειρογράφων, τὰ ὅποια θεωρεῖ πάμπολλα) ἐσημείωσεν ὁ Γ. Α. Σήφραξ, ΒΕΚΚΣ 1, 1937, σσ. 210 - 213, κατέγραψε (καὶ ἠξιολόγησεν) ὅσα ἐγνώριζεν.

Ἵως εἶναι ἐπόμενον, τινὰ τῶν γραφέντων ἀναφέρονται εἰς περίοδον μεταγενεστέραν ἐκείνης ἣν ἐξιστορεῖ ὁ Ἄθ. Πικρός, ἐξ ὧν ἀναφέρω τὰ τοῦ Γερμανοῦ συν-

έγραψαν έπιμέτρως, ό Κεφαλλήν "Ανθίμος Διακρύψσης και ό Ρεθύμνιος Μαρτίνος Τζάνε Μπουνιαλής έπιζήσαντες τών πολιωρικών τών Χανίων ό πρώτος, τής Ρεθύμνης ό δεύτερος, έδημοσίευσαν τά εις δημόδια γλώσσαν σχετικά αύτών στιχουργήματα¹. 'Ενώ ό τρίτος και λογιώτερος, σχόν άμυσον γνώσιν τών περι τών Χάνδακα και τών γενικωτέρων επιχειρήσεων, γράφας δ' εις άπρόσβιτον γλώσσαν, βιαζομένην διά τά άρχαία προσωδιακά της μέτρα, απέθανε πρό τής πτώσεως του Χάνδακος, τδ δέ έργον του είδε τδ φως μόλις διακόσια έτη μετά ταύτα², άλλ' ούδδ τότε κατέστη προσιτόν, ώσπε έλάχιστοι νά χρησιμοποιήσουν αυτό ως πηγήν τών περι τών όμιλεϊ Ιστορικών γεγονότων και τών όπαίων αναφέρει προσιώπων. 'Εν τούτοις εκατοντάδες όλοι είναι και τά μέν και τά δέ. Συνέβη δέ ό λογιώτατος Ιατροφιλόσοφος 'Αθανάσιος Πικρής (ώς Σκληρός γε-

ταγματάρχου Biggs, Der Kampf um Candia in den Jahren 1667 - 1669, Berlin 1899 (Ιταλική μετάφρασις : La guerra di Candia negli anni 1667 - 1669, Torino 1901), και τά μετά τάς ώς άνω βιβλιογραφίας δημοσιωθέντα υπό Η α ρ ο υ Π ι ο ν ί δ ο υ, 'Αγγλικόν όπόμνημα περί τής πολιορκίας (άπό Μαΐου 1667) και πτώσεως του Χάνδακος, αΚρητικά Χρονικά 3, 1949, σσ. 103 - 105 και Σ ω σ ό Λ ο γ ι ά δ ο υ - Η λ ά τ ω ν ο ς, 'Ανεκδοτο γαλλικδ χειρόγραφο (Touchant, La siége de Candie, μετά μεταφράσεως), γύρω στα τελευταία χρόνια της πολιορκίας του Χάνδακα (1667 - 1669), αυτόθι ό, 1952, σσ. 92 - 130.

'Απαντίας εις την άλωσιν τών Χανίων αναφέρεται τδ Ιταλικόν χειρόγραφον όπερ έδημοσίευσεν ό Μ ι χ α ή λ Β. Σ α κ ε λ λ α ρ ί ο υ. Χειρόγραφος έκθεσις περί τής πολιορκίας και άλώσεως τών Χανίων υπό τών Τούρκων (1645), ΠΝΔ 14, 1939, σσ. 141 - 176. 'Η τελευταία συνθετική έκθεσις τών κατά τόν Κρητικόν Πόλεμον υπό 'Α πο σ τ ό λ ο υ Κ. Β α κ α λ ο π ο ύ λ ο υ, 'Ιστορία του Νέου 'Ελληνισμού, Ι' Τουρκοκρατία 1453 - 1669, Θεσσαλονίκη 1968, σσ. 483 - 526, όπου και άλλη βιβλιογραφία.

'Η όριστικωτέρα σύνθεσις τής έξιστορήσεως άπικτεί πρόσιν την δημοσίωσιν τών πολυαριθμών ανεκδότων πηγών και την συγκέντρωσιν τών εκδοθέντων. 'Ός είναι εύνόητον, ή έξιστόρησις δέν πρέπει νά γραφή έρήμην τών τουρκικών πηγών.

'Η παρούσα μελέτη έχει γραμματολογικόν και φιλολογικόν, ούχι δέ Ιστορικόν χαρακτήρα, και δέν αξιολογεί ώς πηγήν τών 'Αθανάσιου Πικρής, έν περιόριαι προς τάς άλλας έλληνικάς και ξένας πηγάς.

1. Ηερβλ. Ν. Β. Τ ω μ α δ ά κ η, Συγγραφαί του αΚρητικού Πόλεμου, αΚρητικά Χρονικά 1, 1947, σσ. 619 - 620. Περι Τζάνε είδικώς αυτόθι, σσ. 123 - 154, 215 - 251 (= Μεταβυζαντινά Φιλολογικά, σσ. 191 - 221) και περ. αΚρητικά 6, 1933, σσ. 103 - 120 (= 'Απανθήματα (μυλόται και έρθρα), Αθήνα 1962, σσ. 51 - 62).

2. 'Ελληνικά άνεκδοτα περιουναχθέντα και εκδοθέντα. . . υπό Κ ω σ τ ά ν τ ί ν ο υ Ν. Σ ά θ α, τόμος δεύτερος : 'Αθανάσιου Σκληρού, Κρητικά Πόλεμοι, 'Αθήνησι 1867, 8^ο, σσ. μ' - 310.

νόμενος περισσύτερον γνωστός), λόγω τῆς παιδείας αὐτοῦ, νὰ ἀποδώσῃ τὰ μὲν ὀνόματα ἐξαρχαίζων αὐτὰ, ὥστε νὰ χρειάζεται κλεις ἰδιαιτέρα τῆς μεταγλωττίσεως αὐτῶν εἰς τὴν θίκελαν τῶν γλωσσῶν, δι' ὧν εἶναι γνωστὰ εἰς τοὺς Δυτικούς ἱστοριογράφους ἢ εἰς τὴν δημοδωδέραν ἑλληνικήν, δι' ἧς παρέδωκαν αὐτὰ ὁ Διακρούτης καὶ ὁ Ἰζάνης. Τὰ δὲ τοπωνύμια πόλεων, τόπων (ἀγριοτηρίων, νήσων, ποταμῶν, ὄρέων κλπ.) καὶ τὰ ἐθνικά παρέδωκεν ὁ Μικρὸς διὰ τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων, ἐστὶν ὅτε συσχετίζων αὐτὰ πρὸς τὰ δημῶδη, ὥστε νὰ γνωρίσωμεν ὅτι Λεύκοφρος εἶναι ἡ Γένεθας π.χ. καὶ Μαντομάτριον τὸ φρούριον τοῦ Μυλοποτάμου. Ἄλλὰ καὶ πάλιν πρωτόπτον δυσκολίαι, τίνας εἶναι οἱ Ἰλλυριοὶ π.χ. οἱ Θρᾶκες, οἱ Ρωξολανοὶ, ἢ ποῖαι χῶραι εἶναι ἡ Πυδωλία ἢ αὐτὴ ἡ Μυσία καὶ πλῆθος ἄλλων ἀπαντωμένων ἐν τῷ κειμένῳ του, ὅταν μάλιστα ὑπάρχουν καὶ τοπωνύμια κοινὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν ἔξω αὐτῆς χῶρον (Ἰάτρως, Νεάπολις, Πάνορμον π.χ.). Δυστυχῶς ἡ μοναδικὴ μέχρι σήμερον ἐκδοσις τοῦ «Κρητικοῦ Πολέμου» δὲν ἐβοήθησεν εἰς τοῦτο, ἀφοῦ οὐ μόνον ὑπομνημάτων γλωσσικῶν καὶ γεωγραφικῶν στερεῖται ἀλλὰ καὶ πινάκων προσερχομένων ἐξ ἀκαδημαϊκῆς τῶν ἐν τῷ κειμένῳ ὀνομάτων καὶ ποικιλιωτάτων γλωσσημάτων· τόσον ὥστε νὰ καθίσταται ἐπιτακτικὴ ἡ ἐπανεκδοσις τοῦ κειμένου, οὐ μόνον μετὰ σχολίων καὶ πινάκων ἀλλὰ καὶ μεταφράσεως εἰς τινα εὐρωπαϊκὴν γλῶσσαν σύγχρονον, διὰ νὰ καταστῇ πηγὴ προσιτὴ τῆς ἐνδόξου καὶ πολυταράχου ἐκείνης περιόδου καὶ νὰ στερεώσῃ τὰς πατριωτικὰς προθέσεις τοῦ μαχθῆσαντος εἰς σύνταξιν τοῦ ἔργου Ἰατροφιλοσόφου.

Μολονότι δὲ πολλάκις διεξῆλθον τὸ ἔργον καὶ ἐχρησιμοποίησα αὐτὸ ὡς ἱστορικὴν πηγὴν διὰ τε τὴν Ἑκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τῆς Κρήτης καὶ τὴν Ἰστορίαν τῆς πατρίδος μου ἀγῶνα, ἐν τούτοις δι' ἐμέ, ἀπασχολημένον τώρα πλέον μὲ ἀνευλιημμένας ὑποχρεώσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ θὰ κάλυψουν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου, δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ ἐπιχειρήσω -- ὡς ἐπεθύμουν -- τὴν ὡς ἄνω κριτικὴν μετὰ μεταφράσεως καὶ ὑπομνημάτων ἐπανεκδοσιν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ τῆς ἐπανευλιημμένης μελέτης τοῦ κειμένου ἐκράτησα πλῆθος ἐκχροντάδας παρακομπῶν εἰς ἑκατοντάδας λημμάτων, κρίνω σκόπιμον παρεμπιπτόντως νὰ προγραμματίσω τὰ περὶ Μικροῦ, διαχωρίζων τὰ γραμματικὰ καὶ μετρικὰ αὐτοῦ τῶν γεωγραφικῶν καὶ ταῦτα τῶν ὀνομάτων. Ἐυκαιρίας δὲ διδομένης νὰ παρέχω μετὰ τῶν χωρίων καὶ ἢ τι κρίνω πρόσφορον νὰ βοηθήσῃ τὴν μέλλοντα ἱστορικὴν ἐκδότην, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ μελετητὴν τῆς παλαιᾶς ἐκδόσεως.

Ἀρχόμενος δὲ ἀπὸ τῶν Γεωγραφικῶν διήρησα αὐτὰ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ

(Κρητικά και τοῦ Ἑλληνικοῦ Χώρου, εἰς ὃν περιέλαβον καὶ τὸν Μικρασιατικόν, καὶ εἰς τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν Εὐρώπην πρῶτον καὶ τοὺς χώρους Ἀσίας - Ἀφρικῆς ὕστερον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀθανάσιος Πικρὸς ἀρῆκε συνοπτικὸν «Κατάστιχον τῶν ἑκατὸν πόλεων τῆς Κρήτης» ἀνέκδοτον μέχρι σήμερον, εἰς τὸ ὅποιον ἀπαντῶνται πλεῖστα ἕσα τοπωνύμια συναντώμενα εἰς τὸν «Κρητικὸν Πόλεμον», διὰ τοῦτο ἔκρινα σκόπιμον νὰ προτάξω τὴν ἐκδοσὴν τοῦ χειμένου τούτου, τοῦ ὁποῦ ὁ ἀρχαιολογικὸς ὑπομνηματισμὸς δὲν εἶναι κἄν ἀπαραίτητος, ὑπαρχόντων τοσούτων εἰδικωτέρων ἐν προκειμένῳ καὶ προσφάτων ἀκόμη, ὡς περαιτέρω σημειῶ. Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐπροχώρησα εἰς τὰ τοῦ «Κρητικοῦ Πολέμου», καὶ δὴ τὰ Κρητικά καὶ γενικώτερον τὰ Ἑλληνικά, ἐπιφυλάσσειον διὰ τὰ ὑπόλοιπα ἄλλην μελέτην¹.

Ἐκρίνα δ' οὐκ ἀπὸ σκοποῦ νὰ ὑπομνήσῃ διὰ συντόμῳ γραμματευλογικῷ σημειώματος καὶ τὰ κατὰ τὴν Ιατροφιλοσοφίαν Ἀθανάσιου, ὡς μόνον τὰ τέως γνωστά, ἀλλ' ἕσα ἀπηκριβωμένα καὶ νεώτερα, καὶ δὴ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ μαρτυριῶν ἠδυνάμην νὰ συναγάγω, περὶ τῆς οἰκογενείας του, τοῦ προσώπου του, τῆς δράσεώς του, τῶν ἔργων του καὶ τῶν χρονολογιῶν τῆς ζωῆς του καὶ τῶν οἰκογενειακῶν του συμβάντων, ὀλίγιστα δὲ περὶ τῆς εὐρυτάτης αὐτοῦ ἀνθρωπιστικῆς παιδείας.

1. Δημοσιεύεται εἰς τὸν ὑπὸ ἐκδοσὴν τόμον εἰς μίσην τοῦ ἀγαλλήρου Γεωργίου Ταξ. Κόλια.

Ποίος ὁ Ἀθανάσιος Ηκκρός

1. Οὐδεμίαν σαφῆ πληροφορίαν ἔλλην ἀπὸ ἐκείνας τὰς ὁποίας παρέσχε τὸ χειρόγραφο τοῦ «Κρητικοῦ Πολέμου» εἶχομεν διὰ τὸν ποιητὴν αὐτοῦ, καὶ ὅσα περὶ τοῦ Ηκκροῦ λέγει ὁ ἴδιος αὐτοῦ ἀνεψιὸς Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος Κρηνηνός, υἱὸς τῆς ἀδελφῆς του, ἐν τῇ καταμέστῳ ἄλλοις ἀνακρυσθεῖων *Historia Gymnasii Palavini* (1726, Venetiis).

Ἐκδίδων ὁ Κ. Ν. Σάββας ἐν Ἀθήναις (1867) τὸ ὑπερ ἐθαύμασεν ἐπικὸν ἔργον τοῦ Ηκκροῦ, περὶ πολλὰ ἄλλα διέτριψεν εἰς τὰ Προλεγόμενά του, προσεπάθησε δὲ καὶ νὰ βιογραφῆτῃ τὸν ἐκτροφιλοσοφον συγγραφέα τοῦ ἔργου¹. Οὗτοι φέρει αὐτὸν γεννηθέντα ἀεξ εὐγενῶν, κάλαι ἐκ Βυζαντίου μετακρησάντων εἰς τὸν Χάνδακα περὶ τὰ τέλη τῆς ἰσθμίας δεκαετηρίδας τοῦ 15' αἰ., δηλαδὴ πρὸ τοῦ 1590. Φέρει δ' αὐτὸν κακῶς καὶ ἀμαρτύρως ἐκεῖ παιδευθέντα ὑπὸ Μάξιμον τὸν Μαργούριον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ 1585 ἤδη, ἀπακλεισθείσης αὐτῷ ὑπὸ τῆς Ἰνετίας τῆς ποιμάνσεως τῆς ἐπισκοπῆς Κυθέρων, ἠναγκάσθη νὰ διαμῆνῃ εἰς τὴν Ἰνετίαν καὶ περὶ αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου του (1 Ἰουλίου 1602)². Φέρει ἡμῶς αὐτὸν μεταβάντα εἰς Ἰνετίαν καὶ διδασκόμεντα ἐκεῖ τὴν Λατινικὴν, φοιτήσαντα δὲ πλεόν τῆς τετραετίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πάδοβας (Gymnasium Palavinum), ὅπου ἠεροάσθη φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐστρέφη διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας καὶ Ἰατρικῆς, ἐπιστρέψαντα δὲ αὐτὸν εἰς Κρήτην, νομρευθέντα καὶ ἀποικτήσαντα υἱὸν Γεώργιον, τὸν φρονευθέντα κατὰ τὴν κατ' Ἰούλιον 1647³ εἰς Μεσαρὰν σύγκρισιν μεταξὺ τῶν στρατηγούντων τῶν Ἰνετιῶν (Gild' Hus (Γιλλδάσου) καὶ Murra (Ἀμύρα) καὶ τῶν Τούρκων. Τοῦτον καὶ ἐθρήνησαν εἰς τοὺς στίχους 102 - 130 τοῦ ἔργου, δηλαδὴ τοῦ Προλόγου τοῦ τοῦ «Κρητικοῦ Πολέμου»⁴.

1. Σελ. λς' - μ' τῶν Προλεγομένων.

2. Τοῦτον δύνανται νὰ διαπιστώσῃ τις ἀπὸ ἀνευθένητε ἀξιόπιστον σύγχρονον δημοσίευσιν περὶ Μαργουρίου.

3. Ὁ Σάββας γράφει πικρῶς 1645. Ἀλλὰ τὸ 1645 ἔδην εἶχον περάσει οἱ Τούρκοι τὸ στενὸν τῆς Μεγάλης πρὸς Δ.!

4. Τὸ κείμενον τοῦ Ηκκροῦ δὲν εἶναι ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Σάββα ἀνεπαρκεῖς, ἀλλ' ἐπικρατεῖ αὐτὸ εἰς τὸ ἀντίστοιχόν μου καὶ οὗτοι παραπέμποι (ὁ πρότερος ἀριθμὸς δηλοῖ τὰ ἑμῆματα - ἡ ἑρῆνος δηλοῖται διὰ τῶν γραμμῶν ἑρ - καὶ οἱ ἐπόμενοι τοὺς στίχους τῶν ἑμῆμάτων).

Ὁ Ἀθανάσιος, διατελὼν ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης (Regnum di Candia), μᾶλλον δὲ τοῦ ἐν Κρήτῃ πτόλου εἶναι Ἰταλοῦ, τὸν ὁποῖον, ἐφ' ἵσαν ἐπέτρεπεν ἡ ἡλικία του, παρηκολούθει κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ εἰς τε τὴν Κρήτην, τὰ Λεγαῖον καὶ τὸν ἄλλον τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου χώρον¹, ὑπῆρξεν αὐτόπτης τῶν ἵσαν ἐξιστόρει, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, λέγων :

ἑξιστοριῶν συμβῶντα οὐκ ἔ' αὐτόπτης 2. 110.

Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς του διήλθεν ἀσκήσας τὴν ἰατρικὴν, αἱ περὶ τῆς ὁποίας γνώσεις του φαίνονται εἰς τινὰ τμήματα τοῦ ἔργου του, ἰδίᾳ ὅπου ὁμιλεῖ περὶ ἀσθενῶν, Θεραπειῶν καὶ περὶ ἐνσκηφασῶν ἐπιδημιῶν², συγγράφων δὲ τὰ παραλειπόμενα τοῦ «Κρητικοῦ Πολέμου».

Ὁ Κ. Σάββας φέρει τὸν Πικρὸν ἀποθανόντα τὸ 1614, εἰς ἡλικίαν περίπου ὀγδοήκοντα ἐτῶν, μείζονα τοῦλάχιστον κατὰ μίαν δεκαετίαν τῆς πραγματικῆς³, πρὶν ἢ τελειώσῃ ὁ κόλπος καὶ ἡ περὶ αὐτοῦ συγγραφή του. Ἐν τούτοις, ἐάν ὁ μαριήσιος De Ville ἐξῆλθεν εἰς Χάνδακα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1616⁴, τότε ἔζη ἀκόμη, ἐγνώρισεν αὐτὸν προσωπικῶς καὶ ἐγενεαλόγησεν αὐτὸν ὀνομαστικῶς ὁ Πικρὸς (ἐκ τοῦ ἴδιου τοῦ μαρκησίου προφανῶς ἀντλήσας τὰ βιογραφικὰ καὶ τὰ περὶ καταγωγῆς τῆς οἰκογενείας ταύτης καὶ τῆς σχέσεως πρὸς τοὺς βυζαντινῶς αὐτοκράτορας καὶ τὴν μεσαιωνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν). Φέρει δὲ τὸν Πικρὸν ὡς προσενεγκόντα τὸ σύγγραμμα πρὸς τὸν De Ville τούτον, πρὸς ἐκδοσιν, ὁ ὁποῖος καὶ παρημέλησε τὸ πρᾶγμα⁵.

Φέρει προσέτι ὁ Σάββας τὸν Πικρὸν γράψαντα πολλὰ, ἐν οἷς διαμνημονευόμενα :

α') Ὑπομνήματα εἰς Ἱπποκράτην.

β') Ἰεπιγράμματα (ὧν παραθέτει ἕν), καὶ

γ') διάφορα ἄλλα ποιήματα.

δ') Μετάφρασιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τῶν Ἑξομολογητικῶν (Confessiones) τοῦ ἱεροῦ Λύγουστίνου.

1. Τοῦτο συμπεραίνω ἀπὸ τὰς περιγραφὰς περὶ τὴν ἐπίσημον ἐπίσημον καὶ τῶν χαρακτηρισμῶν του. Ἄλλως θὰ ἦτο ἀπόθλιον νὰ ἐγνώριζεν ἐκ πληροφροῦν ἡ ἀναγνώσειον τὰς λεπτομερείας.

2. Ἠρβλ. τὴν σημ. 5 τῆς σελίδος 14, παρακείμεν.

3. Πλέπε περαιτέρω ὅτι ἐσπούδαζε τὸ 1617, ἐπιμένει: δὲν ἔζη ἀκόμη νὰ εἶχε γεννηθῇ τὸ 1584 καὶ νὰ ἐφοῖτα εἰς Ἡετώριον III ἐπίσης!

4. Πλέπε περαιτέρω, σ. 15.

5. Ἀφοῦ ἠστόχησεν εἰς τὰς ἐν Κρήτῃ ἐπιχειρήσεις του.

Ὑμῶντες ὡς βιβλιόφιλον, σημειοῦντα ἐπὶ τῶν τῆς βιβλιοθήκης του ἰδιοκτητῶν κωδικῶν ἢ βιβλίων τὸ ἐπίγραμμα

*Πικρὸς ἐπὶ κληρ, τμήματα δ' εἰσελὸς Ἀθωνίταισιν,
ἱατρὸς δὲ τέχῃ, κτήσατο τήρδε βίβλον*¹.

Ὡς δ' ἦτο ἐπόμενον, καὶ εἰς τὴν «Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν» του² ἐβιογράφησεν ὁ Σάββας τὸν Πικρὸν, ἐπαναλαβὼν αὐτολεξεῖ τὰ ἐν τοῖς Προλεγομένοις τοῦ «Κρητικῷ Πολέμῳ» γραφέντα, ἀλλὰ καὶ παραθέσας, ἀπὸ τῶν Γαμπιλοροβί λαβῶν τοῦτο, τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Πικροῦ εἰς τὸν Θανόντα Μάξιμον Μαργούνιον³. Καὶ εἰς τὴν «Γουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα» του σπανίως παρέπεμψε διὰ τὰ εἰς τὸν «Κρητικὸν Πόλεμον» ἀναφερθέντα γεγονότα⁴.

2. Ὡς ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Σάββα ὁ «Κρητικὸς Πόλεμος» ἀπερτίζετο ἀπὸ ἑνα προλογικῶς προτασσόμενον «Ἑρῆνον» καὶ 23 Τμήματα, ἀνίστα κατ' ἑκάστην, διηγούμενα τὰ γεγονότα ἀπὸ τοῦ 1810 μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1811. Ἐκ τῆς διαιρέσεως συνάγεται ὅτι ὁ Πικρὸς εἴτε ἤθελε νὰ γράψῃ κατὰ τὸ σύστημα τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν — 24 ραφιδίας, εἴτε ἐσκόπευε νὰ κλείσῃ τὸ σύνθεμα δι' 24ου Τμήματος, συνεχίζων τὴν διήγησιν, ὑπερ καὶ (λόγω τοῦ θανάτου του) δὲν ἐπρόλαβε νὰ συντάξῃ.

Λέγει δ' ὁ Σάββας ὅτι τὸ ἔργον εἶναι λαμβανὸν ποιῆμα ἀποτελούμενον ἐξ 9.287 στίχων, ἀλλ' ἐν τούτῳ παρεῖδεν ὅτι μέρος τῶν στίχων εἶναι ἐξάμετροι δωκυλικοὶ (Ἠρβλ. 11, 187 - 285 καὶ 16, 293 - 319) καὶ μέτρος ἀκόμη ἀνακρεόντιοι (11, 84 - 182).

Τὸ προλογικὸν τμήμα ἐπεγράφη εἰς τὴν ἔκδοσιν Ἀθωναίου ἐν Πικρίδων ἱατροῦ | Ἑρῆνος | εἰς τὴν εὐνοῦ Κρητομύστασι πάτερη, | τῆς ἀπίασης τῆς οὐ κατωστρηφῆς Γρεκεν⁵, πράγμα ἕπερ θὰ ἐνέβαλλέ τινα εἰς σκέψιν μήπως τὸ ἔργον ἐγράφη μετὰ τὸ 1811, ἦτοι καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ Χάνδακος. Ἐν τούτοις ὁ Ἑρῆνος ἀναφέρεται εἰς διάφορα γεγονότα τῆς πρώτης πενταετίας τοῦ πολέμου, ἐνὶ ἣ ἀρχὴ τῆς διηγήσεως εὐρίσκειται εἰς τὴν ἐσωτέραν ἐπιγραφὴν, ἔχουσαν οὕτω, κατὰ τὴν ἔκδοσιν (πρὸ τοῦ πρώτου Τμήματος) :

1. Ἰδέτε περαιτέρω, σ. 16, πλὴν τούτου καὶ ἄλλο.

2. Ἐν Ἀθήναις 1868, σσ. 324 - 326 : Ἀθηνᾶσιος Σαλῆρας.

3. Ἐν σ. 215.

4. Ὡς π.χ. ἐν σ. 305, σημ. 1 καὶ 307, σημ. 1.

5. Ἰδ. σ. 3.

Ἐπιτομὴν Ἰατρικῆς Σκευῆς | Κρητικὸς Πόλεμος | Προτροπὴ μητρὸς Κρήτης
πρὸς παῖδας | τοῦ μηκέτι θρηνεῖν. | Ἦτοι | Κρητικὸν πολέμον τὰ πτω-
λειπόμενα¹, καὶ ἐγράφη πάντως διαρκούντος τοῦ πολέμου, τοῦ ἁπλοῦς
ἢ ἐξιστόρησις ἀρχεται ἀπὸ τοῦ στίχου 73.

Εἰς τὴν πραγματικότητα, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς παρατιθεμένης
(Πίν. Α') φωτογραφίας τοῦ κώδ. ΕΒΒ 1218, ἐξ οὗ καὶ ἐξεδόθη τὸ
ἔργον², ἡ ἐπιγραφή εἶχεν ἀρχικῶς: «Ἐπιτομὴν Ἰατρικῆς Σκευῆς
Κρητικῆς | εἰς τὴν ἑαυτοῦ Κρητομύθου Κρήτην Πάτριον | τῆς ἀνάστασης
Νήσου καταστροφῆς ἕνεκεν | θρήνος», ἐτέθησαν δὲ πρὸ τοῦ πρώτου στίχου
«Προτροπὴ Μητρὸς Κρήτης πρὸς παῖδας τοῦ μηκέτι θρηνεῖν», ἀπὸ
δὲ τῶν λοιπῶν διαγραφέντων αἴται: τοῦ Κρητικοῦ πολέμου τὰ πτω-
λειπόμενα».

Ἐπομένως οὐδαμῶς ἔγραψεν ὁ Μικρὸς ἐπιτομὴν Σκευῆς, ἀλλ' ἐξ
ἐπιπολαίας ἀναγνώσεως τοῦ ἱατροῦ δυσδιακρίτως εἰς Σκευῆς, ἀπε-
δόθη εἰς τὸν ἰατροφιλόσοφον ἀνυπόστατον ἐπώνυμον, ἀγνωστον ἄλλως
μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τῆς Νήσου ἐκ τῆς στατιστικῆς τοῦ Castrolibera
(1583) ἢ τῶν Γουαρεν τοῦ Τρίνου (1644) ἢ ἄλλης τοιαύτης ἐγγράφου τῆς
ἐποχῆς μαρτυρίας. Τὸ ἀσύγνωστον δὲ τοῦτο λάθος ὑποσημειώθη καὶ ἐξέσωσε
τὸ πραγματικὸν ἐπίθετον τοῦ Ἐπιτομῆς, ὁ ἁπλοῦς ἐγνωσθη μέχρι σή-
μερον διὰ τοῦ ἀνυπόστατου Σκευῆς!

Ἐπιτομὴν Ἰατρικῆς Σκευῆς ἦσαν καὶ οἱ πρόγονοί του καὶ ἡ εὐγενὴς
ιατρός. Μικρὸς, τὸ χωρίον ἐν Μυλοποτάμῳ Κρήτης³, οἰκονομικῆς
προσελεύσεως, καὶ Μικρὸς, ἡ Ρεθύμνης (Ἀγίας Παρασκευῆς)⁴. Μικρὸς
γνωρίζεται ἐκ τῶν ἐν Παδοῦῃ καὶ ἐν τῇ περιβάσει τοῦ περιουσιῶν
Πανεπιστημίου αὐτοῦ ἐνταχισθέντων οἰκιστῶν του. Μόνον δὲ Μικρὸς
γνωρίζει αὐτὸν ὁ μικρὸς πρόλογος τοῦ «Καταστάσεων τῶν ἑαυτοῦ πύ-
λων τῆς Κρήτης», ὅπερ ἐκδίδεται παρακτέρω.

Ἐπιτομὴν Ἰατρικῆς Σκευῆς ἦσαν καὶ οἱ πρόγονοί του καὶ ἡ εὐγενὴς
ιατρός. Μικρὸς, τὸ χωρίον ἐν Μυλοποτάμῳ Κρήτης³, οἰκονομικῆς
προσελεύσεως, καὶ Μικρὸς, ἡ Ρεθύμνης (Ἀγίας Παρασκευῆς)⁴. Μικρὸς
γνωρίζεται ἐκ τῶν ἐν Παδοῦῃ καὶ ἐν τῇ περιβάσει τοῦ περιουσιῶν
Πανεπιστημίου αὐτοῦ ἐνταχισθέντων οἰκιστῶν του. Μόνον δὲ Μικρὸς
γνωρίζει αὐτὸν ὁ μικρὸς πρόλογος τοῦ «Καταστάσεων τῶν ἑαυτοῦ πύ-
λων τῆς Κρήτης», ὅπερ ἐκδίδεται παρακτέρω.

1. Βλ. σ. 17.

2. Ὁ κώδιξ περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Ἰω. Σακελλίου κ.α. Κατάλογοι
τῶν χειρογράφων τῆς Ἰωνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἐλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1892, σ.
221, σημειώσθητες ὅτι αἱ παλαιότερα γραφῆ τοῦ τέλους φαίνεται ἰδιόχειρος τοῦ
συγγραφέως. Ἐκδόθηται δὲ τὸ πῶμα τοῦτο ὑπὸ τοῦ Κ. Ν. Σάου.

3. Ἠβλ. «Κρητικὰ Χρονικά» 8, 1954, σ. 517.

4. Ἠβλ. «Κρητικὰ Χρονικά» 20, 1966, σ. 344 καὶ ἐξέδοθ 21, 1969, σ.
536 καὶ 22, 1970, σ. 430. Κατὰ τὸν Στ. Β. Ἀλεξίου, περ. «Ἀρχαῖα Κρήνη»
2, 1971, σ. 137 (Μικρὸς = Ριγρί).

Ἐπιτομή τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου ἁποστόλου Παύλου πρὸς τὸν Τιμόθεον

~~Ἀθανάσιος ἱερομόναχος τῆς Ἁγίας Σοφίας
ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου ἁποστόλου Παύλου
πρὸς τὸν Τιμόθεον κεφάλαιον αὐτὸ πρῶτον
Ἐπιτομή τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου ἁποστόλου Παύλου
πρὸς τὸν Τιμόθεον κεφάλαιον αὐτὸ πρῶτον~~

Τίμος Α'

Τὸ μὲν ἀρχαῖον ἐστὶν οὕτως·
φύσας ἀκού, φιλίμωρα ἐστὶν,
διδασκαλῆον πρῶτον πρὸς τὸν σάββατον,
ἢ πρὸς τὴν ἄλληλην ἡμερᾶν ἡμερᾶς,
ἔργον μίσην, μηδ' ἀγαθὰ εἶναι εἶναι,
οὐ γὰρ ἐστὶν νόμος ἐπὶ τῆς ἐπιτομῆς,
ἀλλὰ μόνον ἀμφὶ τὴν ἀνομιάν, καὶ
διδασκαλῆον, διανοῖς νόμου ἐπιτομῆς,
οὐδ' εἰ οἱ ἀνομοίτοι ἐστὶν ἄλλοι,
ἔστιν οὖν ἡ ἀνομία ἡ ἀνομία,
ἀνομιᾶν δ' εἶναι τὴν ἀνομίαν, καὶ
παιδὸν πρῶτον, καὶ μετὰ τὴν ἐπιτομήν,
καὶ μὴ τὴν ἀνομίαν, ἀνομιᾶν εἶναι ἐπιτομήν,
ἐπιτομὴν δ' οὐδὲν, ὅ ἔργον μὴ ἐπιτομῆς,
ἀλλὰ γὰρ ἀνομιᾶν, καὶ τὴν ἀνομίαν,
ἀνομιᾶν ἀνομίαν ἐπιτομῆς,

εἶνα

Παύλος Α'. Κώδικς ΕΒΒ 1218, φ. 7'.
Ἡ ἀρχὴ τοῦ τμήματος I τοῦ Κρητικοῦ κώδικου μετὰ τὰς διαγραφάς.

Ε.Υ.Δ. της Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

1637¹, εὑρηται Πατάσιος Picioli (Πικιάδης), Ιερουργῶν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Ἄννης, ἔξω τῶν τειχῶν τῶν Χανίων. Κατὰ δὲ τὸν Τρίνιου εἰς τὴν περιφέρειαν Χανίων μεταξύ τῶν cittadini (πολιτῶν) περιλαμβάνοντο οἱ Piciò καὶ Picioli². Ὁμοίως εἰς τὴν περιφέρειαν Ἡρακλείου cittadini ἦσαν οἱ Picioli³. Παικὸ καὶ παικὸ ἐν Κρήτῃ ἰδιωματικῶς λέγεται τὸ παικός, ἐπόμενον δ' ἦτο ὁ λόγιος ποιητῆς καὶ ἐπρατῖμα τὸν λόγιον τοῦ ἰδιωματικοῦ τύπου διὰ τὸ ἐπώνυμόν του.

Ἄλλ' ἀραγε εἶναι αὐθαίρετος ἡ παρναύγουσις τοῦ Κ. Σάθου; Χωρὶς καὶ ἀλλοιωθῆναι τὰ πράγματα, ἔπεσε καὶ αὐτὸς ὅμηκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ποιητοῦ οὐνίτου Κρητὸς ἱερέως καὶ ψευδολόγου⁴ Νικολάου Κομνηνοῦ (I) Παπαδοπούλου, τοῦ συγγράψαντος τὴν Ἱστορίαν τοῦ Γουμασίου τῆς Παδοῦσας (τοῦ Πανεπιστημίου δηλονότι), γράψαντος ἐπὶ λέξει: (*Athanasius Sclerus cognomento Picius, Michaelis avi mei materni frater, familia oriunda Constantinopoli et in Cretam transtata in metropoli insulae (Cretae) natus est*)⁵. Ἄλλ' ὡς προσπαθήσασιν ἑαυτῷ τὸ ταλαίπωρον ἐπώνυμον τῶν Κομνηνῶν⁶, οὕτω διὰ καὶ δοξάσῃ τὸ ἴδιόν του (ἐκ μητρὸς) γένος, ὡς ἐπλαστούργησε τὴ πατριάν, ἡ Νικολάου Παπαδόπουλος κατεσκεύασε τὸν Πικρὸν Σκληρόν!

3. Ὅτι δ' ὁ Παπαδοπούλι δὲν ὑπῆρξε διεξοδικῶς εἰς ἕνα παραδίδει περὶ τοῦ μητρόθεν ὀνόματος του δείκνυται ἐκ τοῦ ἔτι ἄνω τινὰ βιογραφικὰ ἀναφέρει μόνον περὶ αὐτοῦ, ὅτι δῆθεν εὑρίσκατο εἰς Ραδοῖνα τὸ ἴδιον καὶ ὅτι τὸν ἐθεράπευσε μικρὸν ὄντα, γέροντος αὐτοῦ. Καὶ τὴν μὲν δευτέραν πληροφορίαν δὲν ἀμφισβητῶ⁷, εὐλόγον δ' εἶναι ἔτι ἐπὶ μίαν πεντηκονταετίαν διατρίβων εἰς Ραδοῖνα θὰ εἶδεν ἐπανειλημμένως τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὰ οἰκόσημα τοῦ ἐκ μητρὸς ὀνόματος τοῦ Ἀθωναίου Πι-

1. Πρβλ. Μαρίαν Χαϊρέτη, ΕΡΗΣ 36, 1968, σ. 354.

2. Πρβλ. Μ. Ἰ. Μανουσάκων, «Κρητικὰ Χρονικά» 3, 1949, σ. 54 (N^οs 79-80).

3. Ἀπόδοι, σ. 50, N^ο 411.

4. Εἰς τὸν ἴδιον ὀφείλεται ἡ ἀνακριβὴς πληροφορία, κατ' ἣν ὁ Πικρὸς «*Gregorius literus in patria didicit Maxima praecceptorem*», ἢ ἀνέρεσεν ἔδη ἡ Ε. I. v. grand, ΒΗ XVII s. V, 1903, σσ. 30-31.

5. Nicolaus Gomonus Papadopoli, Historia Gymnasii Patavini, Venetia 1727, II, σ. 314.

6. Ὡς ἐπραξε τὸ 1821 ὁ ἐπαρχὸς τῆς Κρήτης Μιχαὴλ Ἀρσενόπουλος ἢ Ἀρσένου τοῦλιντ ἢ ὡς ἀπέδωσαν εἰς ἑαυτοὺς οἱ Μελισσοῦργοι τὸ ἀρχοντεῖον Μελισσοῦρα!

7. Ὁ Παπαδοπούλι ἐγεννήθη τὸ 1655.

κροῦ¹, ἐξ αὐτοῦ καὶ μόνον θὰ ἤδύνατο νὰ συμπεράνη ὅτι αὐτός εἶχε σπουδάσει ἐκεῖ, καὶ ἂν ἄλλως δὲν τὴ ἐγνώριζεν. Ἰστένετο λοιπὸν πηγὴ παρανοήσεων καὶ ἀνεπιστασιῶν ὁ θεῖος διὰ τὸν ἀνεψιόν, παρασύρας τὸν πρῶτον ἐκδότην τοῦ «Κρητικοῦ Πολέμου» Κ. Σάθου.

Πολὸν προσεκτικώτερος τοῦ Σάθα καὶ εἰς τοῦτο ὑπῆρξεν ὁ Émile Legrand, γράψας ἐν ἔψει καὶ τοῦ Παρισιολί καὶ τοῦ Σάθα περὶ Πικροῦ, περὶ τῶν ἔργων τῶν, τῶν ἐπιγραμμάτων του κλπ². Οὗτος πληροφορεῖ ὅτι ὁ πρῶτος Γεώργιος Μαυροκορδάτος κατεῖχεν ἐν χειρόγραφον, ὑπερ μᾶλλον ἢ το ἐκείνο τὸ ὁποῖον ἠγόρασεν ὁ Σάθας. Δὲν συσχετίζει ἡμᾶς τὸν κώδικα ΕΒΒΕ 1218 πρὸς τὸν ὃν κατεῖχεν ὁ Σάθας καὶ ἐξέδωκεν³, ἐνῶ τὸ χειρόγραφον εἶναι, κατ' ἐμέ, ἐν καὶ μόνον⁴. Ἄν τοῦτο εἶναι αὐτόγραφον ἢ ἐν μέρει αὐτόγραφον ἢ σύγχρονον τῆς συγγραφῆς ἀντίγραφον, εἶναι μέλημα τοῦ μέλλοντος ἐκδότου του. Σημειῶ μόνον ὅτι ἔχει στιχομετρηθῆ εἰς τὸ περιθώριον δι' ἐνιαίας μετρήσεως τοῦ ἐθήνου καὶ τῶν 23 αὐτοῦ ἑτημάτων.

Ἰσθίωμεν ἤδη εἰς τὰ αἰκόσημα τῶν Πικρῶν. Ἐκτὸς τῶν πληροφοριῶν τοῦ Legrand, ἡ Ἐντελλόγος συγγραφεὺς τῶν «Monumenti Veneti nell'isola di Creta» Giuseppe Gerola ἐδημοσίευσεν εἰδικὴν μνημογραφίαν περὶ τῶν Κρητικῶν οἰκισθῶν ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τῆς Παδοῦης⁵, ὅπου κατεχώρισε καὶ τὰ τοῦ Ἀθανασίου Πικροῦ, ἀναφερόμενα τὸ μὲν εἰς τὸ 1616, τὸ δ' ἕτερον εἰς τὸ 1617. Τὸ πρῶτον ἦτο τοποθετημένον εἰς τὴν ἰσόγειον στοᾶν καὶ εἰς τὸ νότιον τμήμα αὐτῆς «Athansio Picro, cret(ese) 1616», ἀνευ παραστάσεως. Τὸ δεύτερον εἰς τὴν Σχολὴν (ἔχει ἐκλείψει, ἀλλ' ἦτο ἐπὶ κυανοῦ βάθους κέρας τῆς Ἀμαλθείας (cornucopia di Amalthea) ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐξήρχοντο ἐρυθραῖ φλόγες, εἰς δὲ τὴν κορυφὴν του παρίσταντο τρεῖς ἀστέρες (μὴ περι-

1. Ἐν τούτοις καὶ ἡ χρονολογία 1610 εἶναι ἐσφαλμένη, τοῦ Legrand ἀποκαταστήσαντος αὐτὴν εἰς τὸ ὄρθον 1616.

2. III de XVII n. V, 1903, σσ. 30 - 33 : Athanasio Picros.

3. Αὐτόθη, σ. 32, σημ. 1.

4. Εἰς τὰς ἀνελόγους περιπτώσεις σπανίως οἱ κάτοχοι (ἀγορασταὶ) λέγουσιν τὴν ἀλήθειαν ποῦ εἶπον καὶ πόθεν ἠγόρασαν τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰ χειρόγραφα. Ἡ ἀρχαῖα κληρονομία πεῖρα μὲ ἐδίδαξε σχετικῶς καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ὡς ἡ προέλευσις τῶν σωζομένων χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης (κλαπέντων ἐκ τῆς Στοᾶς Ζακύνθου εἰς τὴν πραγματικότητά) καὶ ἡ προέλευσις πολλῶν βλαχονικωνίων ἀλλογῶν διασωθεισῶν ἤθον ἐκ τῆς πολιτοποιήσεως!!

5. Gli stemmi ecclesiastici dell'università di Padova, Venezia 1929 (in: Atti del Reale Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti LXXXVIII, parte seconda), ἐν σσ. 26 - 27, ἀριθμοὶ 123 - 124.

γραφομένου χρώματος). Ὡς γνωστόν, ὁ Γιορτζιὰ δὲν εἶδωκε παραστάσεις τῶν ἐν λόγῳ οἰκοσήμων οὔτε εὔρε γλυπτῶν ἢ διὰ βαρῶν οἰκόσημον τῶν Πικρῶν εἰς μνημεῖον τι κρητικὸν ἐξ ἑσῶν ἀναφέρει εἰς τὸν IV (1932) τόμον τῶν «Monumenti Veneti», ὡς ἄνω.

4. Ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν στοιχείων τοῦ «Κρητικοῦ Πολέμου», ἤδη ὁ Κ. Ν. Σάθας παρετήρησε τὰ κατὰ τὸν υἱὸν τοῦ ποιητοῦ Γεωργίου Πικρὸν, τὸν φονευθέντα κατὰ τὴν ἐν Μεσσαρᾷ ἀτυχῇ ἐκστρατείᾳ, ὃν ὁ πατὴρ κλαίει ἐν τῷ προτασσομένῳ τοῦ ἔργου του Θρήνου. Ἐκ τῆς ἐν λόγῳ θρηνηδίας δόναται νὰ συναχθῇ α) ὅτι οὗτος ἦτο «εὖ τεθραμμένος καὶ ἀγαμος» «πέπρωτο μὴ γῆμαι νύμφην» (θρ. 312, 314, β) ὅτι ὁ θάνατός του ἐπῆλθεν ἐνῶ οὗτος διὰ τὸν Ἀθανάσιον ἦτο ἀτέρας ἐλαίς γήραός (μοι) ὑστάτου» (θρ. 305, καὶ ὅτι ὁ ποιητὴς ἦτο ἤδη προκεχωρημένης ἡλικίας. «τόδ' ἦν δ' ἄμμιον ἐσχατὰν ἐμῷ γήρατι» (θρ. 313, γ) ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ ποιητοῦ καὶ μήτηρ τοῦ φονευθέντος εἶχε προαποθάνει: «Μάκαρα μήτηρ, πότμον ἢ προσέφθικας | μὴ παιδὸς ἰδὲν τέρμα σίαν φθιμένου...» (θρ. 326 - 327.

Ὁ Θρήνος οὗτος ἐγράφη οὐ μόνον μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κυδωνίας (La Canoa) ἐπελοῦσαν τὴν 12ην Αὐγούστου 1645 (Πρβλ. θρ. 149), ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ρεθύμνης τὴν 3ην Νοεμβρίου 1646, περὶ ἧς θρ. 82 - 84: «Τί δ' αὖ Ρεθύμνη, ἀτρυμὴς τοιαύτης λώβης; | Χείρω πέπονθε καὶ ὑπὲρ Κύδωνά μοι | βλεῖ κάλλω αἵματι λοθρωθεῖσαι», ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Cornar ἀνεπιτυχῆ ἀπόπειραν ἀνακαταλήψεως τῆς Κυδωνίας (θρ. 150 - 214), καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Gil il' Han ἐκ Γάνδης καὶ Murra, ἡγουμένων στρατοῦ καὶ ἱππικῆς, ἤτταν ἐν Μεσσαρᾷ «Γόρτυνος ἐς πέδον πρὸ Ἀθηναίου θύων», θρ. 240, ἤτταν τῶν Ἑνετῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν στρατευομένων Κρητῶν τε καὶ Εὐρωπαίων, τὴν συμβᾶσαν, ὡς γνωστόν, κατ' Ἰούλιον τοῦ 1647 καὶ περιγραφομένην οὐ μόνον ἐν θρ. 238 - 334 ἀλλὰ καὶ περαιτέρω 4, 211 - 304 ἐκτενῶς. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀφίξιν νέου ναυάρχου, ὃν δὲν ὀνομάζει: «Ὀδύς κατ' ὄνομα, ἠδὲ κάπικλην μέγας» (θρ. 368.

Ὑποπτεύω δ' ὅτι αὐτὸ τὸ γεγονός τοῦ αἰκτροῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ τοῦ Γεωργίου παρώρμησε τὸν Ἀθανάσιον Πικρὸν νὰ συνθέσῃ τὸν «Κρητικὸν Πόλεμον», διὰ ν' ἀθανατίσῃ ἐν ταύτῳ καὶ ἐκεῖνον καὶ διὰ νὰ εὖρη παρηγορίαν εἰς τὴν ἀφατον θλίψιν του.

Μέχρι τοῦ τμήματος 20 (Κ') ὁ Πικρὸς ἐξιστορεῖ τὰ ἀπὸ τοῦ 1645 - 1659 γεγονότα 14 περίπου ἐτῶν. Δὲν γνωρίζει πάντα ἐξ ἰσθῆς ἀντιλήψεως, διότι ἐν 18, 121 - 122 ἔγραψε περὶ γεγονότων συμβάντων

μακράν τοῦ Βαλκανικοῦ χώρου : « Ἄν πάντα μοι κάλυμος οὐ σθένει ἄκρως | ἔξακριβῶσαι, ἀκηρῆ ἀριγμένον ».

Ἀπὸ τοῦ 21, 44 ἐξῆς ἐξιστορεῖ τὰ κατὰ τὸν Willaυona, μαρκίωνα ἀπόγονον Γάλλων Ναρβαίων, τὰ τῆς καταγωγῆς, σπουδῶν του κλπ. καὶ πῶς οὗτος ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν παρὰ τοῖς Ἑνετοῖς.

Ἀπὸ τοῦ 23, 305 - 767 (τέλος τοῦ βίου ἔργου) τὰ περὶ Girou Francis de Ville ὃν λέγει Οὐβλάν, καταγομένου ἐκ τοῦ Γουλιέλμου Βιλεαρδουίνου τῆς Ἀγαίας, ρε προεκτάσεις εἰς τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν. Ὡς γνωστόν, ὁ μαρκήσιος Ἱερώνυμος Φραγκῖσκος De Ville ὑπῆρξε στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Σαυοῖα καὶ ἀντιστράτηγος τῶν στρατευμάτων τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἀνεγνωρίσθη δὲ στρατηγὸς τοῦ Ἑνετικοῦ πεζικοῦ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ κατὰ τῆς Οὐγγαρίας πολέμου (Ἀδγ. 1644) κατόπιν πολλῶν διαπραγματεύσεων. Εἰς Χάνδακα ἐφθάσεν ἀρχομένου τοῦ 1666, ὅτε καὶ ἀνεπιτυχῶς προσεπάθησεν ἡ Ἑνετία νὰ συνάψῃ εἰρήνην πρὸς τοὺς Τούρκους, ἀπεχώρησε δὲ ἐκεῖθεν ὁ De Villo ταχέως, χωρὶς νὰ πράξῃ τι τὸ σπουδαῖον ¹. Παρὰ ταῦτα διεφήμισε τὴν γαλλικὴν αὐτὴν ἐκστρατείαν ².

5. Δὲν οὐκ ἀναλύσω τὸ ἔργον, οὔτε θ' ἀξιολογήσω αὐτό. Σημειῶ μόνον πῶς δύναται νὰ εἶναι πηγὴ ποικίλων εἰδήσεων, ὡς π.χ. περὶ τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἡραιστείου τῆς Θήρας τῆς 29ης Σεπτ. 1650 ³, ἣν γνωρίζομεν καὶ ἀπὸ τὸν Μπουνιαλῆν ⁴. Περὶ ζητημάτων τοῦ Ἑλλαδικοῦ καὶ Ἰδία τοῦ νησιωτικοῦ χώρου τοῦ Αἰγαίου. Περὶ ἐπιδημιῶν ⁵, θερα-

1. Παρὰ Μπουνιαλῆ ἀφ' Ἀθανασίου Βήλαου, πρβλ. 130, 16. 447,5, 460, 20, 462, 17, 468,7 - 469, 29 (ἐκδόσεως Ξηρουχάκη).

2. Πρβλ. F. N. D'Alquié, Les mémoires de voyage de M. le marquis de Ville au Levant, ou l'histoire du siège de Candie, Amsterdam 1671, καὶ Γ. Α. Σιφάκων, Ἡ πολιορκία τοῦ Χάνδακος κατὰ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ἑνετικοῦ πεζικοῦ Othron marquis de Ville, ΜΕΣΚΣ 1, 1937, σσ. 209 - 261 (μετὰ χαρτῶν καὶ εἰκόνων) ὅπου καὶ ἡ ἀλλῆ περὶ τοῦ στρατηγοῦ τούτου βιβλιογραφία.

3. Πρβλ. Στυλ. Ε. Ἀλεξίου, Μία ἐκρήξις τῆς Θήρας εἰς τὴν Κρητικὴν πόλιν, περ. ἠ' Ἀμάλθειαν 2, 1971, σσ. 136 - 138 (ὅπου προτείνει διόρθωσιν : οἱκοὶ ἡμαῦρωνται πρὸ οἱκοὶ ἡμαῦρωνται 10, 44).

4. Ἀλεξίου, ἐνθ' ἄνωτ. Ἐλευθ. Κ. Πατάκης, Οἱ σεισμοὶ τῆς Κρήτης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, Ἀκρητικά Χρονικά 6, 1950, σσ. 463 - 526, ἐν σ. 489.

5. Πρβλ. 20, 185 - 202. Περὶ τοῦ Ἄθ. Πικροῦ ὡς ἱατροῦ πρβλ. Ἰωάννου Ε. Χαβάκη, ἱατροῦ, Οἱ γίαντες τοῦ Μεγάλου Κάστρου, Ἱράκλειον Κρήτης (1964), εἰς τὰς σσ. 48 - 58.

πειδῶν¹ κλπ. Πολλοὶ εἰδήσεις ἀφοροῦν εἰς κώδικας, προτίμια καὶ κτίσματα.
 Ἀπλῶς σημειῶ τοὺς στίχους ὅπου ἑμφατῶν περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ
 ἀξιοπιστίας, ὡς :

- a) Ἄλλ' ἢ δεδοικίως πνευμάτων ἢ πρὸς βίαν.
 κεκώλυται δὴ, οὐκ ἔχει ἀληθεύειν.
 Ἐμοὶ κρατούντων ἔργων οὐκ ἔξω κρίνεται,
 σιγῶν δὲ κρείττον, ὡς κέλονται οἱ νόμοι. Θρ. 167 - 170.
- b) Καὶ τῶνδε συγγραφεῖς μοι εἰς ἀντιστάθμω,
 ἐξιστορῶν συμβάντα οἷά τ' αὐτότητος. 3, 108 - 109.
- c) Καὶ ἐγγραφεῖς μοι κῶσε τῶν φιλοφρόνων.
 ἀγάμενος τόλμημα ἀνδραῖν γενναίων,
 ἐτ' ἦν διατρέβων γὰρ εἰς θεουσίαν. . . 6, 315 - 317.
- d) Κἄν πάντα μοι κάλαμος οὐ σθίνοι ἀκροῖς
 ἀεακριβῶσαι, ἀκοῇ ἀφιγμέντων. 18, 121 - 122.

β. Ὡς πρὸς τὰ ἐπιγράμματα τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ Ἀθ. Πικροῦ,
 ἐκτός τοῦ ἐπιτιθεμένου εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ βιβλία², ἐκείνου ἕπερ ἔγρα-
 ψεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Μαργουνίου, τὰ ὅποια ἀνέφερα ἀνωτέρω,
 σημειῶ ἀκόμη ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ Κρητικοῦ Πολέμου συνέθεκεν ἐπιγράμ-
 μα πρὸς τοὺς ἀνακηρυχθέντας διδάκτορας Ζακυνθίους Ἰωάννην Μακρῆν
 καὶ Μάρκον Σιγοῦρον. Τοῦτο περιέχεται εἰς περιγραφὴν ἤδη βιβλίον :
*In felicem doctoratús Lauream. . . In Padoua, (1616)*³.

Πέρα τῶν τριῶν τούτων, εἰς τὸν κώδικα ΕΠΕ 1292, τεύχος ἐκ
 κοινοῦ χάρτου ἐκ φύλλων 142, περιέχοντος τοῦ β. Κρητο-ἀλλέως : Περὶ
 ἐπιστολικῶν χαρακτήρων Ὑπόμνημα καὶ Ἐκθεσίον τῆς ἑλθῆς Λογικῆς
 πραγματείας, κάτωθεν δὲ τοῦ πρώτου φύλλου φέρεται τὸ ἐξῆς ἱστορικόν,
 δηλωτικόν τοῦ κατόχου τοῦ κώδικος (Πιν. Β') :

*Πικροῦ Ἀθανάτου κατ' ὄνομα γνώθι με βιβλίον
 δε νόον ἔστι τρίβων ἀμφὶ ἀκαστορίην⁴.*

¹ Ἀλλὰ γλωσσικῶς, μετρικῶς⁵ καὶ ὑφολογικῶς οὐκ ἐξετάστω, (θεοῦ

1. Ἐνδ' ἀνωτ., ὅπου περὶ τοῦ συγχρόνου τοῦ Κρητικῆς λατροῦ Παύλου Στάη.

2. Κατὰ Σάθαν, Κρητικὸς Πόλεμος, σ. 18'. Ὅρα αὐτὸ πρόθετον, σ. 9.

3. Legrand BH du XVII s. V, 1903, σσ. 23 - 33, σ. 7 τοῦ βιβλίου.

4. Ἰ. Σακελλίωνος, Κατάλογος χειρογράφων τῆς ἑθνικῆς βιβλιο-
 θήκης τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1892, σ. 235.

5. Ἰδίᾳ τὰ περὶ τῶν ἰάμβων, οἱ ὅποιοι κατὰ πολλὰς αὐτῶν ἀκαταντάδας
 λήγουν προπαροξύτοντοι.

διδόντος, ἄλλοτε τὰ κατὰ τὸν Ἀθηναίων Σαλτηρὸν, τὰς πηγὰς τοῦ, τὰς παρ' αὐτῷ ὀνομασίας τῶν διαφόρων ἐθνοτήτων, τὰ τῶν ξένων ὄνόματα, τὰ μυθολογικά του καὶ τὰς ὀνομασίας τῶν πλοίων εἰς τὸν «Κρητικὸν Πόλεμον»¹.

1. Ἄναιδής τις, ἀνιστόρητος καὶ ἀνελλήνιστος, ὑπὸ ἄλλων ἀελληνοζώντων παρακινούμενος ἐντεθεὶς, ξένος αὐτὸς καὶ τὴν καταγωγὴν καὶ πρὸς τὰ μεσαιωνικά κείμενα, εἰς ἃ νομίζει ὅτι κατατρίβεται, ἤθελε νὰ μὲ διδάξῃ, περὶ τῶν ἑρμῶν ἐπιτάξεων (πλοίων) καὶ τῶν αἰτίων τοῦ Κρητικοῦ Πόλεμου. Ἄλλὰ περὶ οὐδενὸς ἢ ἀπὸ οὐδενὸς ὄνομα ἔσσει. Μοὶ ἔδωκε δ' εὐκταρίαν μελέτην τῶν νεοελληνικῶν ἑρμῶν παρὰ τῷ Πικρῷ.

II

Κατάστιχον τῶν ἑκατὸν τῆς Κρήτης πόλεων

Τί ταῦτ' ἄθρῳ σοι, χαρίεσσα μοι πάτερ;
 Ἀτακαρόνησος, Ἄερια ἢ πάλαι,
 Θεῶν τιθήνη καὶ τοσῶνδε ἡρώων,
 Ἕλλησιν ἢ προστάτις ἐν πολιτείαις,
 θρέπτειρα Κουρήτων τε τεθρυλλημένων
 ἀρῆλαις ἐργοῖσι πανταχοῦ γαίης...
 πόλεις ἑκατὸν ἦσθα δὴ σιτουμένη...

Ἄθ. ΗΪκροῦ, Ἐρῆνος, στ. 11 - 16, 56

1. Εἰς τὸν Ὀμηρὸν ἡ Κρήτη εἶναι γνωστὴ ὡς ἔχουσα ἐνενήκοντα πόλεις ἢ οὐσὰς ἑκατόμυλους. (Ὅτι εἰς Β, 645 - 649, δοῦν ἀναφέρονται ὀνομαστικῶς ἡ Κνωσός, ἡ Γόρτυς, ἡ Λύκτος, ἡ Μίλητος, ἡ Λύκαστος, ἡ Φαιστός καὶ τὸ Γότιον

Ἄλλοι δ' οἱ Κρήτην ἑκατόμυλον ἀμφενέμοντο

εἰς δὲ τ, 172 - 174, δοῦν ἰδίᾳ γίνεται λόγος περὶ τῆς Κυδωνίας :

*Κρήτη τις γαί' ἔστι, μέσση ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
 καλὴ καὶ πλείρη, περὶορμητός, ἐν δ' ἀνθρώποι
 πολλοί, ἀπειρήτοι καὶ ἐννήκοντα πόλεις.*

Ἐπόμενον ἦτο ἱστορικοί, γεωγράφοι καὶ περιηγηταὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων τὸ μὲν ν' ἀναφέρουν τινὰς τῶν 100 τῆς Ἰλιάδος ἢ 90 τῆς Ὀδυσσεύς πόλεων (πέρα τῆς Γόρτυνος, τῆς Κυδωνίας, τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Φαιστοῦ, τῶν καὶ μειζόνων) καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ δώσουν τὰ ὀνόματα αὐτῶν, τὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις, καθὼς καὶ τὰ τῶν ἀκρωτηρίων, ἡρέων, λιμένων, ποταμῶν, νησίδων, καὶ κόλπων τῆς Κρήτης. Καὶ τοῦτο ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ ταῦτα, θαθέντος μάλιστα ὅτι καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην ἀνεφέροντο κρητικὰ τοπωνύμια ἀνεξακρίβωτα, καὶ κατὰ τὴν πρώτην βυζαντινὴν περίοδον (- 823 μ.Χ.) ἐσώζοντο τινὲς τῶν ἐν λόγῳ πόλεων, ἀλλὰ καὶ πολλῶ ὕστερον διετηρήθησαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς ἐπισκοπῶν τῆς Νήσου (Γόρτύνης, Κνωσοῦ, Ἰεραπότνης, Χερρονήσου, Λάμπης, Συβρίτου, Κυδωνίας, Κισάμου, Καντανίας, Φοινίκης καὶ εἰ τι ἄλλο) ἢ παρεδίδοντο εἰς τὰ κρητικὰ ἀγιολογικὰ κείμενα, ὡς ἐκεῖνο π.χ. περὶ τῶν ἐν Κρήτῃ μαρτύρων α' Ἁγίων Δέκαν. Καὶ οἱ περιηγηταὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως 1453 κέξ. χρόνων ζῶντων ἐπέδειξαν πρὸς τοῦτο ἐνδιαφέρον, καθὼς καὶ πρὸ αὐτῶν οἱ κρατήσαν-

τες τῆς Κρήτης (1210 - 1669) ἔνετοί, διὰ πολυαρίθμων χαρτῶν καὶ ἀπεικονίσεων τοῦ Λιγαίου ἕλου καὶ τῆς Κρήτης διασώσαντες (ὡς τὰς ἀντελήφθησαν τοπογραφικῶς καὶ γλωσσικῶς) πολυαρίθμους τοπωνυμίας τοῦ ἐν λόγω χώρου μετὰ τὰς συγχρόνους ἢ καὶ παραδουσιακὰς αὐτῶν μορφάς.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ἀγγλῆ μιὰς Κρήτης ἀκμασάσης κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἰδίαν περίοδον ἐτρανώθη, τὸ μὲν ἐκ τῶν ἀπελευθερωτικῶν αὐτῆς ἀγώνων τοῦ 10' αἰ., τὸ δὲ ἐκ τῶν εὐρημάτων καὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς τελευταίας ἑκατονταετίας καὶ τῆς εὐρέσεως καὶ τῆς μελέτης τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν νομισμάτων τῆς Νήσου. Οὕτως ὁ μελετητῆς τῶν νομισμάτων καθηγητῆς Σβορώνος διηρέηθη τὰ τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας τῆς Νήσου κατὰ πόλεις¹, ἐνῶ ἡ Ἰταλίς ἀρχαιολόγος καθηγήτρια Μ. Guarducci ὠρμήθη ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν². Ἄλλοι δὲ ἐκ αὐταριστικῶν ἀφορμῶν ἢ διὰ πρακτικοῦς (στρατιωτικοῦς) λόγους³, ἢ συγγράφοντες Περιηγήσεις⁴.

Παραλλήλως ὁ σημαντικώτερος τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν τῆς Κρήτης Βασίλειος Ψιλάκης⁵, συγγράψας τὴν ὅλην ἱστορίαν τῆς μεγαλονήσου⁶, προέταξε τόμον ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν κρητικῶν (ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν) μελετῶν μέχρι περίπου τοῦ τέλους τοῦ 10' αἰ., καὶ ἐξήτασε τὰ κατὰ τὴν ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν τῶν

1. J. N. Svoronos, Numismatique de Crète ancienne, ... Premieres parties (δευτέρον δὲν ἐξεδόθη) : Description des Monnaies. Histoire et Géographie. Texte. Macon, 1896, 1° (καὶ αἱ ἑξῆς).

2. Inscriptiones Creticae, opera et consilio Frederici Halbherr collectas, tomi I - IV, curavit Margarita Guarducci, Roma 1935, 1939, 1942, 1950. (R.) Istituto di Archeologia e Storia dell'Arte.

3. Κρητικὰ ἦτοι τοπογραφία καὶ ὄδοιπορικὰ τῆς Νήσου Κρήτης, ἐπιτόπιος μελέτη ὑπὸ Νικοστράτου Θ. Καλομενεπούλου, ἀνθολογαχοῦ τοῦ Πεζικοῦ, ἐν Ἀθήναις 1894. Στατιστικὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης μετὰ διαφόρων γεωγραφικῶν, ἱστορικῶν, ἀρχαιολογικῶν, ἐκκλησιαστικῶν κλπ. εἰδησεων περὶ τῆς νήσου, ὑπὸ Νικολάου Σταυράκη, Ἀθήνησι 1890.

4. Περιήγησις εἰς Κρήτην ὑπὸ Ἰωσήφ Χατζιδάκη ἱατροῦ (εἶτα ἐν Κρήτῃ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων), ἐν Ἑρμούπολει Σύρου 1881. ... Μιχαὴλ Δέφνερ, Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Κρήτην (Ἀθήνησι 1928).

5. Ἡ διδακτορικὴ του διατριβή : Περὶ τῶν περὶ Ὀμήρου πέντε τῆς Νήσου Κρήτης Λαῶν, ὑπὸ Βασιλείου Ψιλάκη (κίε) Κρητῆ. Λεψία, 1865 (ὅπου παραρχαιολογεῖ).

6. Ἡ συγγραφή εἶχε τελειώσει πρὸ τοῦ 1890, ἀλλ' ἐδημοσιεύθη τμήματα, ἐν Χανίοις 1909 - 1910.

γνωστοτέρων πόλεων τῆς Κρήτης¹. Ἐκ τούτων ἐχρησίμευσεν, ἐκτὸς τῶν συγγραφέων καὶ τῆς διεθνούς βιβλιογραφίας, ἡ ἄμεσος ὡς ἐντοπίου γνώσις, ἣν δὲν εἶχον πολλοὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ γραφάντων, καθὼς καὶ αἱ προηγηθεῖσαι στατιστικαὶ ἐργασίαι ἢ περιηγήσεις (διὰ στρατιωτικοὺς σκοποὺς) αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν Κρήτην, ὀλιγώτερον δὲ τὰ ἀνασκαφικὰ δεδομένα, τὰ ὅποια ἦ ἦσαν ἀνύπαρκτα (1899) ἢ ἐλάχιστα τότε. Οἱ ἀσχοληθέντες πάντως μὲ τὸ θέμα τῆς ἑκατομπόλιδος Κρήτης ἐνόησαν ἐνωρὶς ὅτι ἔπρεπε νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς χριστιανικὰς πηγὰς, πρᾶγμα ὑπερῆραξαν ἀναλόγως τῆς γνώσεως, τῆς ἐπιτυχῆς ἐκάστου καὶ τῶν προσιτῶν εἰδήσεων, ὡς τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν, γεωγράφων, χρονογράφων, τῶν πρακτικῶν τῶν Συνόδων κἄ. κειμένων (πέρα τῶν ἐπιγραφῶν).

2. Προκειμένου περὶ τῆς Ἰνετοκρατίας, παρατηροῦμεν πρῶτον ὅτι οἱ χαρτογράφοι τῆς Κρήτης, εἴτε ἄμεσον εἴτε ἕμμεσον γνώσιν εἶχον αὐτῆς, προσεπάθησαν νὰ συσχετίσουν τόπους τῆς νήσου καὶ ἐρείπια πρὸς τὰς ἀρχαίας ὀνομασίας αὐτῶν καὶ τῶν πόλεων. Καὶ ὅτι ἡ διοικοῦσα τότε Λατινικὴ Ἐκκλησία διετήρησεν εἰς τὰς ἐπισκοπὰς τῆς τινὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχαίων πόλεων (Ariensis, Cretensis, Sitiensis, Cisamensis κλπ.). Ἰνετοὶ δὲ ἀξιωματοῦχοι εἰς τὰς ἐκθέσεις (Relazioni) αὐτῶν ἀπερχομένων τῆς ὑπηρεσίας, ἔδιδον πληροφορίας περὶ τοῦ παρόντος, τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς γεωγραφίας τῆς Νήσου. Ἐντόπιοι καὶ ξένοι συνέλεγον τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῆς καὶ ἠσχολοῦντο μὲ τὴν ἀρχαιολογίαν αὐτῆς ἢ ἐχρησιμοποιοῦν τὰ ἀρχαῖα τοπωνύμια προκειμένου περὶ τῶν συγχρόνων αὐτοῖς πολισιμάτων, ἰδίᾳ οἱ λόγιοι Κρήτες ἐπιστολογράφοι, ὡς ὁ Μαργούνιος, ὁ Πηγᾶς καὶ ἄλλοι καὶ πρὸ αὐτῶν ὁ Βυζάντιος ἀλλ' ἐν Κρήτῃ παρεπίδημος Μιχαὴλ Ἀποστόλης εἰς τὰς δυσνοήτους καὶ ἀρχαιοπινεῖς ἐπιστολάς του.

Δὲν εἶναι ἐπομένως ἄπορον πῶς ἀνεξακρίβωτος γνώστης των κατὰ τὴν Κρήτην συνέταξεν ἰταλιστὶ τὸν πίνακα τῶν 100 πόλεων, μετὰ προσπαθείας συσχετισμοῦ αὐτοῦ πρὸς τὰ σύγχρονά του πολισιματα, ἐρείπια καὶ τοὺς τόπους, ὃν ἔχομεν δημοσιευμένον μετὰ σχολίων ἀπὸ τοῦ 1957².

1. Ἱστορία Κρήτης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι... μέρος πρῶτον, ὑπὸ Β. Φιλᾶκη, πρῶτην γυμνασιάρχου Σύρου καὶ Χανίων, Τεῦχος Α' ἐν Ἀθήναις 1899, 8^ο, σσ. 256 + χάρτης Κρήτης (δὲν ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὴν τρίτομον ἱστορίαν τῆς Κρήτης, προτάσσεται ἱστορία τῶν περὶ Κρήτης σπουδῶν, χρήσιμος καὶ νῦν ἔτι).

2. Στ. Σπανᾶκη, Ἀνέκδοτος κατάλογος τῶν 100 πόλεων τῆς Κρήτης, «Κρητικὰ Χρονικά» 11, 1957, σσ. 277 - 304.

Ἄλλ' ὁ φιλότιμος ἐκδότης ἐπιτάξας καὶ συγκριτικὸν πίνακα τῶν πόλεων εἰς τέσσαρας στήλας, εἰς ἃς παρηλλήλισε τὰς ὀνομασίας κατὰ τὸν ἰταλικὸν κατάλογον, κατὰ τὸν χαρτογράφον Coronelli, τὸν Dapper καὶ τὴν Στατιστικὴν τοῦ Σταυράκη, ἠγγόησεν ὅπως παραδόξως τὸν Σβορώνον, τὴν Guarducci καὶ αὐτὸν τὸν Ψιλάκη, δὲν ἔλαβε δηλονότι ὑπ' ὄψιν τὰ δεδομένα τῶν νομισμάτων, τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἐκ τῆς βιβλιογραφίας διακριβώσεων. ἠγγόησεν ἀκόμη καὶ τὴν συμβολὴν εἰς τὸ θέμα τοῦ Κρητικῆς ποιητοῦ τοῦ ιζ' αἰ. Ἀθανασίου Πικροῦ, ὁ ὁποῖος α') μὲν εἰς τὸν «Κρητικὸν Πόλεμόν» του, γνωστὸν ἤδη ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ 1867 ἐκδόσεως τοῦ Κ. Σάβα, ἐχρησιμοποίησε πωρεῖαν ἀρχαίων τοπωνυμιῶν τῆς Κρήτης, συσχετίζων πολλάκις αὐτὰ πρὸς τὰ σύγχρονά του, καὶ β') εἰς τὰ «Κατάστιχον τῶν ἑκατὸν τῆς Κρήτης πόλεων», ἀποκείμενον χειρόγραφον ἀνέκδοτον τέως εἰς τὸν κώδικα 416 τοῦ Μεταχίου τοῦ Παναγ. Τάφου, φ. β' ἐν ἀρχῇ, κατέγραψεν 111 πόλεις καὶ μίαν γῆσον (Λεύκη) τῆς ἀρχαίας Κρήτης, ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικότητα ἔδωκε πολὺ περισσότερα, ὀνομάζων τὴν αὐτὴν πόλιν διὰ περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς ὀνομάτων, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ εἰς τινὰς περιπτώσεις ἀνέφερε τὰ σύγχρονά του τοπωνύμια, ὡς π.χ. Μελέκα, Μεραμπέλλο, Σοῦδα, Σφακιά. Τὴν ἐκδοσιν ταύτην τοῦ ἐν λόγῳ κειμένου τοῦ ἱατροφιλοσόφου Ἀθανασίου Πικροῦ ἔκρινα ἐπιβαλλομένην, προκειμένου νὰ ἐξετάσω αὐτὸν ὡς γεωγράφον¹.

1. Σήμερον δύναται τις νὰ συμβουλευθῆ καὶ ἄλλας μελέτας, προσφάτους σχετικῶς, περὶ τῶν Κρητικῶν τοπωνυμιῶν. Ὁ Γ. Ν. Χατζιδάκις π.χ. εἰς τὰς Γλωσσολογικὰς του Ἐρεῖνας Α', ἐν Ἀθήναις 1934, σσ. 432 - 433: <Σήματα> Ἡπειροῦ, καὶ σσ. 445 - 446: <Ἀρχαῖα> Ἀρχαῖα. Ὁ Μ. Δέφνερ, ἐνθ' ἀνωτ., σσ. 151 - 152, διαστέλλει τὴν Ἀραδίνα τῆς νεωτέρας μὲν ἀλλ' ἀρχαίας καὶ αὐτῆς Ἀνωπόλεως (Σφακίων). Σημειώσαι καὶ ὅσα περὶ Μινώας, σ. 14, Ἀμφιμάλων, σσ. 22 - 23, 33, γράφει καὶ περὶ Παλαιοκαστέλλων (φρουρίου Ἀλμυροῦ, ἔδαφισθέντος τὸ 1821). Σημαντικὴ ἡ μελέτη τοῦ Ν. Παλιάνου, Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικόν, τὴν τοπογραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν πόλεων καὶ τῶν φρουρίων τῆς Κρήτης. Γ' Πόλεις τῆς Β. ἀκτῆς μεταξύ Δρεπάνου καὶ Δίου ἄκρου, «Κρητικὰ Χρονικὰ» 2, 1948, σσ. 349 - 365 (ἀνακεφαλαίωτ ἐν σ. 365).

Ὡς πρὸς τὴν Ὀλοῦντα, πρβλ. Ἀναστασίου Κ. Ὀρλάνδου, Νέων τεμάχιον τῆς συνθήκης Ὀλουντίων καὶ Ροδίων, «Κρητικὰ Χρονικὰ» 15 - 16, 1961 - 1962, σσ. 230 - 240, καὶ Πίναξ Ν'. Ὡς πρὸς τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης βλ. Νικολάου Ἰ. Παπαδάκη, τέως διευθυντοῦ τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης, Ἡ ἀρχαία Ἀνατολικὴ Κρήτη, μέρη τρίτα (Αἱ πόλεις, τὰ μνημεῖα, ἡ διαίτησις τῶν Μαγνήτων), Χανία Κρήτης 1938, 8^ο, σσ. 220, διαπραγματεύσιν ἐν ὄψει ἰδίᾳ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς σημερινῆς τοπογραφίας.

Ἄλλὰ καὶ παλαιότερα βιβλία εἶναι πρὸς τοῦτο χρήσιμα. Ὁ Ν. Σταυρά-

3. Καθώς βλέπει ο αναγνώστης του «Καταστίχου» προηγείται σημείωσις γραφείσα υπό του πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου Νοταρᾶ (1707 - 1731) ἐκ τῆς ὁποίας δύνανται νὰ ἐξαχθοῦν α') ὅτι δὲν ἐγνώριζεν ὁ Ἄθ. Πικρὸς ἄλλον τινὰ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἢ παλαιῶν ἢ συγχρόνων του, πρὸ αὐτοῦ σχηματίσαντα ἀνάλογον Κατάλογον καὶ β') ὅτι συνέλεξε τὰ ὀνόματα τῶν Κρητικῶν πόλεων ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων οὓς ἀνέγνωσεν. Ὡς ἦτο δ' ἐπόμενον, ἐγνώριζε τὰ περὶ Κρήτης τοῦ Ὀμήρου. Ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Χρυσάνθον. Ὡς πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Καταστίχου» ἀναφέρει ἀντιστοίχως τὸν Ἀπολλώνιον (96), τὸν Ἀρτεμίδωρον (85), τὸν Ἡρόδοτον (77), τὸν Ξενίωνα (14, 31, 43, 59, 88, 100) καὶ τὸν Πολύβιον (37). Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν μνημονεύεται εἶναι ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶναι σχεδὸν αὐτολεξεῖ ελλημμένα καὶ τὰ λήμματα καὶ αἱ παραπομπαί. Ἄλλ' ἀσφαλῶς δὲν ἠγνῶσι τὸν Διόδωρον, τὸν Ὀμηρον, τὸν Πausανίαν, τὸν Πλίνιον, τὸν Πτολεμαῖον, τὸν Στράβωνα καὶ τὸν Σουῖδαν (Σουῖδαν).

Ὅτι ὁμοίως τὰς γνώσεις του ἀντλεῖ καὶ τὰς παραπομπὰς ἀντέγραψεν ὁ Ἀθανάσιος Πικρὸς ἐξ ἐνὸς κυρίως ἀρχαίου γεωγράφου, τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου (β' αἰ. μ.Χ.) εἶναι πιθανώτερον. Οὕτω π.χ. ὁ Στέφανος : «Φάλασσα... ἔστι καὶ ἕτερα (πόλις) Κρήτης, ἀφ' ἧς ὁ Φανίδης ὁ περιπατητικὸς. ὁ πολίτης Φαλασσαῖος καὶ Φαλασσαῖα τὸ θηλυκόν», καὶ : «Φαλάντια πόλις Κρήτης, ὁ πολίτης Φαλασσαῖός, ὡς τοῦ Ἡραίου Ἡραϊεύς». Ὁ Ξενίων (ἀπὸ τὸν ὁποῖον εὐθέως δὲν ἠδύνατο ἀσφα-

κ η ς π.χ. Στατιστικὴ... σσ. 50 - 51, διακρίνει τοὺς διαφόρους ἐν Κρήτῃ Ἀλυρούς, ὃν τινες καὶ σήμερον (ἐκδύεται ἐγγράφων) ποιοῦνται σύγχυσις.

Ἐφέλιμοι εἶναι καὶ ὅσοι Γεωγραφία τῆς Κρήτης (ὡς τοῦ διδασκάλου μου Β. Γ. Γενεράλι εἰς διαφόρους ἐκδόσεις) λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀρχαιολογικὰ δεδομένα, καὶ πρωτίστως τοῦ μὴ Κρητὸς Ἰωάννου Ἐμμ. Νουχάκη, «Κρητικὴ Χωρογραφία» ἐν Ἀθήναις 1903, ἅτε ἐπὶ τριετίαν πρὸς τοῦτο περιηγηθέντος τὴν Νῆσον.

Βιβλία, ὡς τοῦ Γεωργίου Ἰ. Λελεδάκη, Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Κυδωνίας, μέρος πρῶτον (β' δὲν ἐξεδόθη), Ἀθήναι 1926, 8^ο, σσ. 116, μολοντί χρήσιμα διὰ τὰ ἐν αὐτοῖς χωρία τῶν συγγραφέων καὶ τὸ ἀρχαιολογικὸν ὄλικόν, δὲν προάγουσιν γεωγραφικὰ θέματα.

Ἡ χρῆσις τῶν Ἰνδικῶν καὶ χαρτῶν τῶν περιηγητῶν πρέπει νὰ γίνεταί ἐν ὄψει τῆς, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν κρίσιν, τοποθετήσεως τῶν ἀρχαίων πόλεων ἐπὶ ἐρείπειον, καὶ τῶν τοπωνυμίων. Ἄλλο εἶναι τί ἐπρέσβευον οἱ σύγχρονοι καὶ ἄλλο ἡ πραγματικότης. Χάρται ὡς τοῦ Μ. Βοσχιῖνι, Il Regno tutto di Candia..., σύγχρονοι τοῦ Κρητικοῦ Πολέμου, (1651) δὲν ἀναφέρουσιν ἀρχαῖα τοπωνύμια, ἀλλ' εἶναι πολῶτιμοι διὰ τὰ τοῦ ιζ' αἰ.

λώς ν' ἀντλή ὁ Ἄθ. Πικρὸς) ἀναφέρεται ὑπὸ Στεφάνου Βυζαντίου εἰς τὰ λήμματα : Ἀρκάδες, Ἀραγγιός, Εἰνατός, Καμίσι, Λάμπη, Ὄαξος, Φαλίσασσα, Ὑδραμία. Ἐν δὲ τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ ἀναφέρεται ἐν λέξει Ἀρκέσιον (ἄντρον). Ὁ Ἰω. Τζέτζης δὲ λέγει περὶ τοῦ ἐν λόγῳ συγγραφέως : «Ξενίων δ' ἐν τῷ περὶ Κρήτης τὰς ἑκατὸν πόλεις τῆς Κρήτης κατ' ὄνομα λέγει».

Ἄλλ' ἀσφαλῶς ὁ Πικρὸς ἀντλεῖ καὶ ἐκ τοῦ Ὀμήρου καὶ τῶν ἱστορικῶν (Ἡροδότου π.χ.), τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀναγνώσει.

Codex Gr. MIT 436, f. β'

(Χρυσάνθου Νοταρᾶ :)

ΚΑΤΑΣΤΙΧΟΝ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΠΟΛΕΩΝ.

Ὡς δ' τῶν ποιητῶν ἐξοχώτατος Ὀμηρὸς ἀπλῶ καὶ μόνῳ ἀριθμῷ περιπέ-
δωκεν, τὴν ἑκάστης τούτων ὀνομασίαν ἀποσυναίτητος, ὡς πᾶντερον πρὸς
τὴν προκειμένην αὐτῷ διήγησιν. Σκοπὸς γὰρ ἦν τῷ ἱστορικῷ ὡς ἐν
παρεκβάσει τὴν νῆσον ἐκθειάσαι ἐκ τῶν ἐνότων αὐτῇ πρωτερημίτων,
ὧν μέγιστον ἦν τὸ πολλαῖς ἀρχεῖν πόλυσιν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τούτων
οὐδεὶς τέως τὰ τούτων ὀνόματα ἐξηρησιωμένως ἀριθμῆται φαίνεται,
σποράδην ἄλλος ἀλλαχοῦ τῶν τὰς ἱστορίας συνταξιμένων ἐκτεθιμάτιον
ταῦτα. Ὁ δὲ Πικρὸς Ἀθανάσιος φιλόσοφος καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης
εἰδήμων, φιλόπατρις ὢν εἴ πέρ τις ἄλλος, τούτους ἐκείθεν συλλεξάμενος
κατὰ στοιχεῖον παρέδωκε.

(Ἀθανασίου Πικροῦ)

Α

1. Ἄγκια, ἢ ἐλέγετο ἑτέρως Ἰδέα, ὅτι ἔκειτο πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰδικοῦ ὄρους.
2. β^α Αἰπία, πόλις.
3. Ἄλβη, πόλις γ^η.
4. Ἀλλώρια, πόλις δ^η.
5. Ἀμνισός, πόλις, τήμφαι Ἀμνισιάδες καὶ Ἀμνισίδες, ε^η.
6. Ἀμυκλαῖον, Ἀμύκλα καὶ Ἀμύκλαι, ἀπὸ τοῦ κτήτορος αὐτῆς οὕτως ἐπωνυμίαν κατέληφεν, πόλις ς^η.
7. Ἀμφιμάλιον καὶ Ἀμφίμαλα καὶ Ἀμφίμαλον, λιμὴν τὰ τῶν Σοῦδα, πόλις ζ^η.
8. Ἄξος, πόλις η^η.

9. Ἀπολλωνία, πρὸς τῇ Κνωσῷ, πόλις θη.
10. Ἀπολλωνία, ἑτέρα πόλις ἢ πάλαι Ἐλευθέρα, πατρὶς Κλήνου, ἀφ' ἧς ὁ φυσικὸς Διογένης, ςι.
11. Ἀπτερος ἢ Ἀπτέρα, πλησίον τῆς θαλάσσης, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀπτέρου τόπου, νῦν Μελέκκα, καὶ τῆς καλουμένης πολλαχού (πολου σοι.) Λευκῆς ιαη.
12. Ἀπτέρα, πόλις μεσόγειος ιβη.
13. Ἀραδὴν, ἢ καὶ Ἄνω πόλις λέγεται διὰ τὸ εἶναι ἄνω, νῦν δὲ Σφακίαι, ιγη.
14. Ἀρκαδία καὶ Ἀρκαδες, ὡς Ξενίων ἐν Κρητικοῖς, ιδη (Ἀκαρδία-Ἀκαρδες σοι.).
15. Ἀρτάκιον καὶ Ὑρτακος καὶ Ὑρτάκινος, ιςη.
16. Ἄσος, πόλις Κρήτης, ἐν ἣ καὶ Ἄσιου Διὸς ἱερὸν ἀρχαιότατον, ιςη.
17. Ἀθλῶν, πόλις ἢ τόπος Κρήτης, ιςη.
18. Ἄωρος, πόλις ἐκ τῆς Ἀώρας νόμφης μετονομασίθη δὲ Ἐλευθέρα ἀπὸ Ἐλευθῆρος, ἐνὸς τῶν Κουρήτων, ιςη.
19. Ἄκυτος, νῆσος περὶ Κυθωνίαν τῆς Κρήτης, ὁ νησιώτης Ἀκύτιος, ιςη.

B

20. Βήνη, πόλις ὑπὸ Γορτύνην τεταγμένη, κη.
21. Βιέννος, πόλις Κρήτης, ἀπὸ Βιέννου τῶν Κουρήτων ἐνός, ἢ ἀπὸ τῆς περὶ τὸν Ἄσην γενομένης βίαις παρὰ Ὠτου καὶ Ἐφιάλτου, τῶν Ποσειδῶνος παίδων, καη.
22. Βοίβη τῆς Γορτυνίδος, κβ^α.

Γ'

23. Γόρτυν, πόλις Κρήτης· οἴσθη διὰ τοῦ ἔ ἀπὸ τοῦ ἥρωος Γόρτυος. Ἐκαλεῖτο δὲ Δάρισσα, εἶτα Κρήμνια καὶ ὕστερον Γόρτυς, κγη.
24. Γράμμιον, πόλις Κρήτης, κδη.

Δ

25. Δέσταλα, πόλις κηη.
26. Δικταῖα καὶ Δικτυμνον ἀπὸ Δικτης τοῦ ὄρους, κςη.
27. Δουλόπολις ἢ Δούλων πόλις καὶ Χιλανδρος ἐλέγετο, κςη.
28. Δραγμός, πόλις Κρήτης, ὡς Ξενίων ἐν Κρητικοῖς, κηη.

Ε

29. **Είνυτος** πόλις καὶ Ἰνάτη, τινὲς δὲ ἄσος καὶ ποταμὸν, ἐν ᾧ τιμᾶσθαι τὴν Εἰλεσθειαν Ἰίνυτην, κθῃ.
 30. **Ἐλευθέρα** πόλις, ἥ καὶ πρότερον Σάτρα ἐλέγκετο, λθῃ.
 31. **Ἐλυρος**, πόλις, ὡς Σεντων, λσθῃ.

Ζ

Οὐδὲ εὐρίσκειται ἐν τούτῳ τῷ στοιχείῳ.

Η

32. **Ἡράκλεια**, πόλις νῦν Μεγαμπέλιον, λβῃ.
 33. **Ἡτία**, πόλις ὅθεν ἦν Μύσων, εἰς τῶν ἐπιτὰ σοφῶν χειμητίσας, λγῃ.

Θ

34. **Θένναι**, πόλις Κρήτης, τινὲς δὲ Ἀρχιδίαι, αἱ δὲ καὶ ἕσος λέγονται, λδῃ.

Ι

35. **Ἱεράπολις**, λεῃ.
 36. **Ἱεράπυτνα**, πόλις, πρότερον Κόρβα, εἰτα Πύτνα, εἰτα Καμίρος, εἰθ' οὕτως Ἱεράπυτνα, λςῃ.
 37. **Ἰλατία**, πόλις, Πολύβιος τρισκαυδεκάτω λζῃ.
 38. **Ἰστρος**, πόλις, ἦν Ἀρτεμίδωρος Ἰατροῦνι φησί, ληῃ.
 39. **Ἰτανός**, πόλις, ἔστι δὲ καὶ ἄκρον, λθῃ.
 40. **Ἰτανοχώρι(ον)**, πόλις, μῃ.

Κ

41. **Καλή Ἀκτὴ**, πόλις ἐνδοξος τετάρτη γῆς περιόδιον, μαῃ.
 42. **Κάμειρα**, πόλις Κρήτης, μβῃ.
 43. **Κάρτανος**, πόλις, ὡς Σεντων ἐν περὶ ὁρίων Κρητικοῦ τόπου, μγῃ.
 44. **Καράπυτνα**, πόλις, αἱ δὲ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ ἐπολέμων μετὰ τῶν Ἱεραπυτνίων, μδῃ.
 45. **Καῦνος**, πόλις μεῃ.
 46. **Κλαῦδος**, πόλις ἐν Κλυαδίων νήσῳ περὶ Κρήτην, μςῃ.
 47. **Κίσαμος**, πόλις μζῃ.
 48. **Κνωσός**, πόλις ἐπίσημος ἐν ταῖς τότε καιροῖς, μηῃ.
 ε. βῃ 49. **Καδίσκος**, πόλις μθῃ.

50. *Κόριον*, πόλις καὶ τόπος ἐν Κρήτῃ, ςθ.
 51. *Κυδωνία*, ἢ καὶ πρὸ τοῦ Ἀπολλωνία, ἀπὸ Κύδωνος τοῦ Ἀπολλωνίου, ςθ.
 52. *Κυριαζον*, ἢ καὶ *Χάριτα* ξ λέγεται, ςθ.

.1

53. *Λάμπη*, πόλις, ἀγαμέμνονος κτίσμα, ἀπὸ δὲ Λαμποῦ τοῦ Ταρραίων λέγεται Λάμπη, ςθ.
 54. *Λύσιον* καὶ *Λύσου* πόλις, κτίται δὲ πρὸς τὸ τότε μέρους, ςθ.
 55. *Λύκαστος* πόλις, Ὀμηρος *Λύκτον*, *Μίλητον* τε καὶ ἀγορεύοντα Λύκαστον, ςθ.
 56. *Λύκος*, ἀπὸ Λύκτου τοῦ Λυκίου. Ἔνιοι δὲ Λιττῶν φασιν αὐτὴν διὰ τὸ κεῖσθαι ἐν μετεώρῃ τόποι· τὸ γὰρ αἶμα καὶ ὑψηλὸν λιττῶν φασι, ςθ.
 57. *Λέβηνα*, πόλις ςθ.

Μ

58. *Ματάλια*, πόλις ἢ καὶ *Μενώα* ἀπὸ Μένουος, ςθ.

Ο

59. Ὀάξος, πόλις Κρητῶν, οὐ πόρρω Ἐλευθέρας, καθὼς *Ξενίων*, ἀπὸ Ὀάξου τοῦ Ἀκακίλλιδος, τῆς θυγατρὸς τοῦ Μίνου, ςθ.
 60. Ὀλοθς καὶ Ὀλουλης ὡς *Ξενίων* ἐν Κρητικαῖς, ςθ.

Π

61. *Παντομάτριον*, πόλις Κρήτης, ξαθ.
 62. *Πολίχνη*, πόλις, ξβθ.
 63. *Πολύρην*, ἀπὸ τοῦ πολλά εἶηρα ἔχειν, τρυφίσι τρυφίλατα, ξγθ.
 64. *Πύθιον* τὸ πάλαι *Μεσαιτάτον* τῆς ἐν Κρήτῃ Ἰουρτίνης, ἐν ᾗ Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἔστι, ξδθ.
 65. *Πύρανθος*, πόλις ἢ καὶ κόμη μικρὰ περὶ Ἰουρτίνα, ξεθ.
 66. *Πάραισος*, πόλις θηλυκῶς, πλησίον Ῥιθόμνης, ἀπὸ Ἡραίαςου ἀνομασθεῖσα, δε ἐγένετο συγγενῆς Μίνου, ξςθ.
 67. *Πραῖσος*, πόλις θηλυκῶς τὰ ἔθνηκων Ἡραίαςου καὶ Ἡραίαςου, ζθ.
 68. *Πρίανσος*, πόλις Κρήτης, ζθ.
 69. *Πάνορμος*, πόλις καὶ λιμὴν, ζθ.
 70. *Παννώνη* καὶ *Πάννωνα*, πόλις οὐ.

Ρ

71. *Ραθκος*, πόλις ἐν μέσῳ Κρήτης, σαί.
 72. *Ριζινιά*, πόλις, οβα.
 73. *Ριθύμνια*, πόλις, ἢ καὶ *Ριθύμνα* λέγεται, ογη.
 74. *Ρύτιον*, πόλις, οδι.

Σ

75. *Σιβυρτος*, πόλις οεῖ.
 76. *Σιγλαί*, πόλις πλησίον Παλαισῶ καὶ *Ριθύμνης*, οςῆ.
 77. *Σιρηνος*, *Ἡρόδοτος* ἐβδόμη πόλις Κρητικῆ, οςῆ.
 78. *Στρογγύλη* πόλις πρὸς τῇ Λύκτῳ, ογη.
 79. *Συθα*, πόλις μικρά, ἐπίκειται οὐδαί τῆς *Ἐλλάρον*, οθη.
 80. *Σύρινθος*, πόλις πύ.
 81. *Σφακία*, πόλις μικρά, παί.
 82. *Σύκανδρος*, πόλις Κρήτης, πβα.

Τ

83. *Τάρβα*, πόλις πγη.
 84. *Τάρρα*, πόλις ἐν ἣ *Ταυρωῖος* *Ἀπόλλων* τιμῆται, πδη.
 85. *Τάνος*, πόλις, ὡς *Ἀρτεμίδωρος* ἐν γ *Γεωγραφικῶν*, πεῖ.
 86. *Τέγσα*, πόλις ὑπὸ *Τυλθοβίου* κτισθεῖσα, πςῆ.
 87. *Τέμενος*, πόλις πςῆ.

Υ

88. *Υδραμία*, πόλις, ὡς *Ξενίων* ἐν *Κρητικοῖς*, πγη.

Φ

89. *Φαιστός*, πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ *Φαίστου* τοῦ *Ῥοπάλου*, *Ἡρακλέους* παιδός, πθη.
 90. *Φάλαγγα*, πόλις, ὡς ἦς ἦν *Φινυάδης* ὁ περιπαιτητικός, π(όλις) ἡη.
 91. *Φαλαιννατα*, πόλις ἡγη.
 92. *Φαλάσαρνα*, ὑπὸ *Φαλισταίτης*, ἡβα.
 93. *Φεραί*, πόλις ἡγη.
 94. *Φοινικοῦς*, πόλις ἡδη.
 95. *Φοικιλάσιον* ἢ καὶ *Ποικιλάσιον*, ἡεῖ.

Χ

96. *Χασκητόριον*, πόλις ὡς *Ἀπολλώνιος* ἐν δὲ *Χρονικῶν*, ἡςῆ.

97. *Χερρόνησος ἢ καὶ Χερσόνησος*. Ἐν νήσῳ Χερσονήσῳ ἢ Χερσονήσῳ κατὰ Κρήτας, 427.
98. *Χερρόνησος ἢ καὶ Χερσόνησος* πόλις ἐν Κρήτῃ κατὰ θάλασσαν, 427.
- ψ
99. *Ψύχιον*, πόλις Κρήτης, ἐν ᾗ ἦν πατὴρ Ὀμήρου¹. (427).

Ω

100. *ᾠλερος*, Κρητικὴ πόλις, ὡς Ξενίων ἐν Κρητικοῖς γράσει, ᾠλερος ἦν πόλις παλαιότερα τῆς Ἰερᾶς πόλεως ἐφ' ἠψηλαῖ κειμένη τόπου.

ΣΥΛΛΑΒΟΣ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΤΟΙΚΙΝΥΜΙΩΝ *

* Ἀκρία, ἡ	Δάσταλα, τὰ	Κνωσός, ἡ
Ἀπία, ἡ	Δικταία, ἡ	Κρήμνια, ἡ
* Ἀλβη, ἡ	Δικτυμενον, τὸ	Κυθωνία, ἡ
* Ἀλλώρια, ἡ (-λλαρία)	Δουλόπουλις, ἡ (θουλόων πόλις)	Κύρβις, ἡ
* Ἀμνισός, ἡ	Δραγμός, ἡ	Κυτταῖον, τὸ
* Ἀμύμια, ἡ (-αι, αἶ)	Εἰνατός, ἡ	* Λάμπη, ἡ
* Ἀμυκλαῖον	Ἐλευθέρι(ν)ια, ἡ	Λάρισσα, ἡ
* Ἀμφίμαλα, τὰ (-ον, τὸ)	* Ἐλευρος, ἡ	Λέβηνα, ἡ
* Ἀμφιμάλιον, τὸ	* Ἠράκλεια, ἡ	Λεώκαττος, ἡ
* Ἀνώπολις, ἡ	* Ἠτεία, ἡ	Λεώκη, ἡ
* Ἀξος, ἡ	Ἰέννα, αἶ	Λέκτος, ἡ
* Ἀπολλωνία, ἡ	* Ἰδέα, ἡ	Λύσσα, ἡ
* Ἀπολλωνία, ἡ (ἑτέρα)	* Ἰεράπουλις, ἡ	* Λιστάλια, τὰ
* Ἀπτερα, ἡ (-έρα, ἡ)	* Ἰεράπυτνα, ἡ	* Μελέα, ἡ
* Ἀπτερος, ἡ	* Ἰλατία, ἡ	* Μεραιπέλλο, τὸ
* Ἀραδὴν, ἡ	* Ἰνάτη, ἡ	* Οὐξός, ἡ
* Ἀρκαδία, ἡ	* Ἰστρος, ἡ	* Οὐλώλης, ἡ
* Ἀρτάκιον, τὸ	* Ἰτανοχώρι(ον), τὸ	* Οὐλός, ἡ
* Ἄσος, ἡ	Καβίσκος, ἡ	Πάννενα (-ώνης), ἡ
Αὐλῶν, ἡ	Καλὴ Ἄκτι	Πάνοριμος, ἡ
* Ἄωρος, ἡ	Κάμειρα, ἡ	Παντομάτριον, τὸ
* Ἄκυτος, ἡ	Κάμυρος, ἡ	Πάραισος, ἡ
Βήνη, ἡ	Καράγυτνα, ἡ	Ποικιλάσιον, τὸ
Βιέννος, ἡ	Καῦνος, ἡ	Ποικιλασός (βλ. Φοιμολάσιον)
Βοίβη, ἡ	Κίσσμος, ἡ	Πυλίσση, ἡ
Γόρτυς, ἡ	Κλαῦδος, ἡ	Πολύρην, ἡ
Γράμμιον, τὸ		

1. πόλις Ὀμήρου (;).

2. Δι' ἀστερίσκου ἐσημειώθησαν τὰ Νεοελληνικά.

Πύθιον, τὸ	Στρήνος, ἡ	Φαιστός, ἡ
Πύρανθος, ἡ	Στρογγύλη, ἡ	Φαλαιναία, ἡ
Ιπραῖσος, ἡ	Σύρινθος, ἡ	Φάλαννα, ἡ
Πρίανσος, ἡ	* Σφακ(κ)ία, τὰ	Φαλάσαρνα, ἡ
Ῥαῦκος, ἡ	Σόκωνδρος, ἡ	Φεραί, αἱ
Ῥιζηνία, ἡ	Τάρβα, ἡ	Φοικιλάσιον, τὸ
Ῥιθύμνα, ἡ	Τάρρα, ἡ	Φοινικοῦς, ὁ
Ῥιθύμνα (-ύμνια), ἡ	Τᾶνος, ἡ	Χαλκητόριον, τὸ
Ῥότιον, τὸ	Τεγέα, ἡ	Χερρόνησος, ἡ
Σάτρα, ἡ	* Τέμενος, τὸ	Χερσόνησος, ἡ
Σίβρυτος, ἡ	Ῥδραμία, ἡ	Χωλιάνδρος, ἡ
* Σοῦδα, ἡ	Ῥτάκινος, ἡ	Ψύχιον, τὸ
Στήλαι, αἱ	Ῥτακος, ἡ	Ῥλαρος, ἡ

III

Τοπωνύμια Ἑλληνικοῦ χώρου

Α' ΕΠΑΡΧΙΑΙ, ΤΟΠΟΙ

Αιτωλία, ἡ: 23, 456.

*Αχαΐα, ἡ: *Αχαΐαν ὠπάσεν εἰς κληρουχίην 23, 384. 23, 388. *Αχαΐας ἠγγυῖται τεταγμένον 8, 13.

Βοιωτία, ἡ: 4, 119.

*Ἑλλάς, ἡ (*Ἡ σύγχρονος): λήμαθ' Ἑλλάδος Θρ. 37. Ἑλλάδος Θρ. 41. πολιτειῶν Ἑλλάδος 11, 205. Ἑλλάδος αἰνὸν ὄλεθρον 11, 234. Ἔσθη Ἑλλάδος 23, 386. *Ἑλληνας: *Ἑλλησ' ἀρχαίους 6, 427. οἶδεν ἡ τῶν Ἑλλήνων γῆρος 8, 40. *Ἑλλησι 16, 429. (*Ἄλλὰ καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ:) μὴ βαρβαρίζων καλέσειας ὦν *Ἑλλην 8, 414.

Θερμοπύλαι: *Ἡ Θερμοπύλαις βασιλεὺς Λακεδαιμόνων Θρ. 201.

*Ἡπειρος, ἡ: Κορινθίος εἶπερ Μιχαήλος, δεσπόζων | Αἰτωλίας τε καὶ βαθείας Ἡπειρον 23, 455 - 456.

Θράκη, ἡ: 23, 474. *Ἐπὶ γὰρ ἦσαν γειτνιαζούση Θράκη | οὐ τοῖσδε Βύζα ἦν σκοποῦ τέρμα 13, 93 - 94.

*Μαίνη, ἡ (*Ἡ Μάνη): Ταινάριον γὰρ προσφάτως ἐκ Μαίνης, | τρήρον ἐξώρητο ἐς στόλον τεῖνον... 14, 311 - 312.

(Μακεδονία, ἡ): Μακεδόνες (ἀρχαῖοι) 23, 95.

Μεσσηνία, ἡ: Διῆλθε δ' ἄχρι τῆς Πέλου Μεσσηνίας 1, 88. 17, 148.

*Ναβαρίνον, τό: βλ. Πόλος.

Πύλος, ἡ: Διῆλθε δ' ἄχρι τῆς Πέλου Μεσσηνίας | ἦν Ναβαρίνον τῶν ἔθισμοις κικλήσκων 1, 87 - 88.

Χερρονήσος, ἡ: Τῆς Χερρονήσου, ἧς νοστιμύσας Πέλου | ἐπώνυμον κέκληκεν, ὥσπερ τοῦδ' ἄχρι (= Πελοπόννησον) 23, 415 - 416. Νήσῳ, ἧς Πέλου ἦρχε 5, 31. Καὶ ἀρχιθύται Χερρονήσου οἱ πλείους 20, 356.

Β' ΝΗΣΟΙ

*Αερίη, ἡ (= Κρήτη): *Αερίη ἡ πάλαι Θρ. 12.

Αἴγινα, ἡ: *Ἦσαν δὲ λοιπαὶ ὦν ἐπίμνην ὀλλάδων | *Ρήππας (Ripa) ἰχνηλατεύσας Αἴγινης νήσῳ, | μετρούμεναι μὲν δις δέκα πρὸς δυσσί τε, | ἐλλιμένιζον δ' αἰὲν εἰς Ἐπιδαύρον 8, 258 - 262. (*Ρήππας)

- πέντε τῶν θοῶν τε εἰκοσηρέτων, ὡς Αἰγίγη οὗτος σέβεται | σκιδναμένων ἀνδρῶν δὲ ἀνὰ τὴν νῆσον, πλίμνησι τὰς μὲν, τὰς δὲ γ' (αἰχμαλωτίας) ἐκπέπομφέ μοι (τῇ Κρήτῃ) 8, 19 - 22.
- * Ἀνδρος, ἡ: 14, 203, 236. 16, 76. 22, 192.
- * Ἀστυπάλαια, ἡ: 20, 80 (δρμος). 22, 185.
- Δήλος, ἡ: Οὗτοι δ' ἀπῆραν ἀδεῶς δρμου Δήλου, | βάρην δ' ἀφ ὤρμιζον εἰς νῆσον Δίαν 12, 240 - 241. 12, 212. 18, 272. 21, 40. 22, 185.
- Δολιχίστη, ἡ (= Καστελλόριζον Δωδεκανήσου): Καὶ ὠνόμαζον Καστρούριζον προσφάτως, | ἀντ', ὡς ἐγῶμαι, τῆς πάλαι Δολιχίστης 21, 212 - 213.
- * Ἐλένη, ἡ (ἡ νῦν Μακρόνησος τῆς Ἀττικῆς, ἣν βλέπε) 4, 123.
- * Ἐλευσίη, ἡ (= ἡ Ἐλευσίς: πιθανῶς ἐννοεῖ τὴν Θῆραν, ὅπου πόλις Ἐλευσίς: βλ. καὶ Πουλύαιγον): Πουλύαιγον ἡδ' Ἐλευσίη ταῖν νήσων 14, 214.
- Εὐβοία, ἡ: 2, 40. 4, 92, 120. 8, 9, 11.
- Ζάκυνθος, ἡ: 17, 133.
- Θηρασία, ἡ (τῆς Θήρας, Σαντορίνης): ὕπερ | Παρφυάδων νήσων τε πρὸς Θηρασίαν | πόντου ὕπερθεν Κρητικοῦ μοι κειμένην 10, 70 - 72.
- * Ἰμβρος, ἡ: 4, 86. 12, 308.
- * Ἰόνιοι νῆσοι, αἱ: Νήσων τε ἐξῦπερθε τῶν Ἰονίων 8, 30. (Ἄλλά:) ὡς ὑπάτευεν εἰς Ἰωνίας νήσους 12, 350.
- * Ἴος, ἡ (νῆσος Νιό, ἡ) 12, 211. φυξιλίμενος νῆσος 20, 64.
- Κάρπαθος, ἡ: 12, 160. 13, 160, 165. 20, 68 (δρμος), 82.
- * Καστρούριζον, τὸ (τὸ Καστελλόριζον Δωδεκανήσου). Βλ. Δολιχίστη.
- Κεφαλληνία, ἡ: 18, 4.
- Κέως, ἡ (ἡ Κέα, ἡ Τζιά) 4, 100, 123. 7, 70.
- Κίμωλος, ἡ: 12, 216. 14, 180. 22, 156.
- Κόρκυρα, ἡ: (ἡ Κέρκυρα) 2, 92. 17, 176. Ὁ κάτοικος Κορκυραῶς 14, 323.
- Κρήτη, ἡ: 2, 46, 83 καὶ ἀλλαχοῦ.
- Κυθήρα, ἡ (τὰ Κύθηρα): 2, 133. 13, 174, 204. 15, 326. 18, 18. 23, 361. Κυθήρηθεν 10, 209.
- Κυκλάδες, αἱ: 4, 89, 92. 7, 147, 189. 8, 9, 17. 23, 362. Ἀμοιβαδὸν στείχοντες ἐκ βορητῶν | πρὸς τὰς νοτίους Κυκλάδων, κἀναλάβην 20, 306 - 307.
- Κύπρος, ἡ: Τῇ πρὸς Κύπρον ἰθύνειν πρῶραν 13, 161. Κύπριδος νήσος 2, 39.

- Κῶς**, ἡ: 12, 153. 18, 296. 22, 419. 23, 437. Τὰ αὐτὰ ἠπειλεῖ δὲ μὴ-
νύων Κῶοις 12, 122.
- Λέρος**, ἡ: Βλ. Ὀλέαρος. 12, 90.
- Λέσβος**, ἡ: 12, 309. 18, 279. 20, 63. 22, 387. 23, 436.
- Λεύκωφρος**, ἡ (ἡ Τένεδος): 15, 241. 16, 355, 364. 17, 1, 76. 18, 264.
- Λήμνος**, ἡ: 12, 276. 16, 93, 118. 17, 118. 22, 26.
- Μακαρόπολις**, ἡ (μυθικὸν ὄνομα τῆς Κρήτης): Θρ. 12.
- *Μακρόνησος**, ἡ (ἀρχαία Ἑλένη, Ἀττικῆς νήσος): Λύττος δ' (ὁ Μο-
ροσινί) ἐμμενεν ἐν Κέῳ τε κάλην (= καὶ Ἑλένη), | ἦν Μακρό-
νησον ἦθος δχλων κλητεύειν 4, 123 - 124.
- Μήλος**, ἡ: 7, 199, 210, 222. 22, 201 (ἐν 9, 210, 218 Μῆλος ἐπιώνυ-
μον ξένον). Οἱ κάτοικοι Μήλιοι 20, 148.
- Μινυῖα**: (Ἀμοργός;) Τῆς Κῶ μεταξὺ καὶ Μινυίας νήσοις (εἰς τὴν
Ἀμοργὸν ὑπῆρχεν ἡ κατὰ Πτολεμαῖον πόλις Μινυῖα).
- Μυτιλήνη**, ἡ (βλέπε καὶ Λέσβος): 4, 91.
- Νάξος**, ἡ: ὑπὲρ νήσου Νάξου 10, 221, 276, 287.
- Πάρος**, ἡ: 14, 159, 164. 18, 9. 22, 185, 382, 448. 23, 265. Πάρου
πόλισμα πρὸς Κέφαλον (= Προσκέφαλον) κλημένον 10, 223.
- Πουλύαιγος**, ἡ: (νησίδιον παρὰ τὴν Μῆλον, ἀρχαῖον Πολύαιγον, νῦν
Πόλυβος ἢ Πολίνο. Βλ. καὶ Ἑλευσίν). 14, 213 - 214.
- Προικόνησος**, ἡ: ἐγγμῆνι Προικονήσου 20, 311.
- Ρόδος**, ἡ: 10, 305. 18, 281. 23, 437.
- Σάμος**, ἡ: 18, 298, 306. 21, 6 (ὄρμος Σάμου).
- Σέριφος**, ἡ: 20, 84.
- Σίφνος**, ἡ: 20, 330. 22, 199.
- Σκιάθος**, ἡ: 21, 229.
- Σκύρος**, ἡ: 12, 213, 239, 280. Καὶ Σκυρίους κτανθέντας ἀχει νηπίων
12, 262.
- Σποράδες**, αἱ (Βόρειοι): Ἐκ Σποράδων Αἰγαίου 12, 295.
- Σύμη**, ἡ: 12, 250. 13, 250.
- Σφαγίη**, ἡ (ἡ Σαπιέντζα τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου): Μεσσηνίας γὰρ
ἐκτὸς ἀμφὶ Σφαγίην, | ἦ γ' Ἰταλοῖσι Σαπιένκια (Sapientia) κλύει
17, 148 - 149.
- Τήνος**, ἡ: 10, 209. 14, 193. 20, 384, 396. Τῆς Τηνίων πεδινὰ 20, 382.
- Χάλκη**, ἡ (Δωδεκανήσου): 20, 68, 83.
- Χινάδες νῆσοι**, αἱ (Οἰνοῦσαι παρὰ τὴν Χίον): 7, 60, 65, 342.
- Χίος**, ἡ: 7, 146, 175. 18, 208, 265, 307. 21, 6. Λέσβον | Χίον, Ἐρ-
δον, Κῶ γειτνιαζούσας νήσους 23, 436 - 437.

*Ψαρά, τὰ: Πῶς δ' οἴσομαι νῦν αὖθις ἀμπεπασθεῖσα | ξυμβὰν δυσόρ-
μῳ, ναυτιλοφθόρῳ νήσῳ | ἀρχαϊότης ἦν ὠνόμαζε τὰ Ψύρα, |
ἐφθαρμένως δὲ Ψαρά νῦν κεκλημένα; 6, 20 - 24.

Ψύρα, τὰ (τὰ Ψαρά, βλέπε).

*Ὠλέαρος, ἡ (ἡ Λέρος): Πρῶτον δ' ἐς Ὠλέαρον ἐκπλουν ποιεῖται,
ἦνπερ Λέρον νεωστὶ κικλεῖσθαι ἔθος... 12, 89, 90. Ἐκβάντι δ' ἐς
πόλισμα (Μοσσηῖον) ἐκλινον γόνυ, | καὶ κέρσιον τε Ὠλεάρον εὐφή-
μων 12, 110 - 111. Ἐνδειγμα Ὠλεαρίων 12, 123.

Γ' ΠΟΛΕΙΣ

*Ἀδριανοῦ πόλις, ἡ: Κἀν Ἀδριανοῦ συγκαθίσταται πόλις 23, 51. Εἰς
Ἀδριανοῦ συγκαθίσταται πόλιν 20, 59.

*Ἀθῆναι, αἱ: Κλειτὰς Ἀθήνας 11, 199. Ἀῆμος Ἀθήνησι (ἀρχαίαις)
21, 96. Ἀθησῶν στίφη 23, 385.

*Ἄργος, τὸ (τὸ ἐν Πελοποννήσῳ): 23, 414.

Βύζας, ὁ (καὶ Βυζαντίς, ἡ, Βύζη, ἡ): 23, 348. πλοῦν ἦνυσεν εἰς Βυ-
ζαντίδα 23, 666. 8, 189. εἰσπλευσάτω Βύζην 7, 193. 15, 193. 20,
331. Βύζηθεν 22, 163. Βυζάντιοι, οἱ 21, 24.

*Ἐπίδαυρος, ἡ: Ἐλλιμένιζον δ' αἰὲν εἰς Ἐπιδαύρου 8, 261. Καὶ Ναυ-
πλή πρόσφευγον ἢ Ἐπιδαύρῳ 18, 22. 8, 23, 265. 15, 259.

Καλλιπόλις, ἡ: Προσορμέουσιν εἰσέτ' ἐν Καλλιπόλει 23, 403. Βλ.
καὶ 23, 374, 403.

Καρθαία, ἡ (πόλις εἰς ΝΑ ἀκτὰς Κέας): Καὶ κολίρανος μὲν σώζεται
ἐς Καρθαίαν, | τετειχισμένην μένουσαν ἐκπαλαί πόλιν 4, 111 - 112.

Κάρυστος, ἡ: 20, 142.

Κολχίς, ἡ: 4, 94.

Κέφαλον, τὸ (Προσκέφαλον): Πάρον πόλισμα πρὸς Κέφαλον κλημέ-
νον 10, 223.

Κόρινθος, ἡ: 23, 413.

Κορώνη, ἡ: 23, 357, 373.

Κωνσταντίνου πόλις: Βύζαντος οὐδας... | πόλιν καθιστῶν αὐτοσίκε-
λον Ῥώμης, | ... | κατωνόμαζεν ἔστιαν Κωνσταντίνου 15, 49 - 54.

Μεθώνη, ἡ: 17, 158. 23, 357, 373.

Ναύπαντος, ἡ (κόλπος, ναυμαχία): 23, 693.

Ναυπλή, ἡ (καὶ Ναυπλία, ἡ): Εἰς Ναυπλίαν δὲ τόνδ' ἐγκαθειργόνει
5, 17. Ἄγων δὲ νῆας Ναυπλή νεωστὶ πάλιν 5, 27. ἐξ Ἐπιδαύρου
καὶ Ναυπλῆς 8, 24. Καὶ Ναυπλή πρόσφευγον ἢ Ἐπιδαύρῳ 18, 22.

Σηστός, ἡ: Στόλος | περισχεθεῖς... Σηστοῦ ἐρημίῃ 14, 50 - 51. 16, 172.
Τορώνη, ἡ (ἐν τῇ Χαλκιδικῇ εἰς τὸν Τορωναῖον κόλπον) : οὔτερ Το-
 ρώνη ἐγκαθίδρυτ' ἀρχαίους 21, 197.
Φεραί, αἱ (ἢ Καλαράτα) : Φεράς τὰς ἀρχαίοισι, νῦν κεκλημέναις | Κα-
 λάρματα 20, 371 - 372.

Δ' ΘΑΛΑΣΣΑΙ, ΚΟΛΠΟΙ, ΑΚΡΩΤΗΡΙΑ, ΟΡΗ, ΠΟΡΘΟΜΟΙ, ΟΡΜΟΙ

(Ἄδριας, ὁ): Ἄδριανού (pro Ἄδρια) κόλπος 23, 356. Ἄδριας κόλ-
 πον 16, 202.

Αἰγεύς, ὁ (πόντος) : 22, 283.

Ἀργολικός, ὁ (κόλπος) : 16, 307, 317.

Βασιλῶνη, ἡ (Ἡ δυτ. ἄκρα τῆς δυτ. ἐσχατιᾶς τῆς Εὐβοίας, ἢ Βασι-
 λῖνα) 20, 367.

Βόσπορος, ὁ: Ἐξεῖσι Βοσπόρου ἡλικος στόλος 7, 76. 6, 459, 461.
 16, 97, 324. 22, 477.

Γεραιστός (Ἡ νοτιὰ τῆς Εὐβοίας ἐσχατιᾶ, ἔπου καὶ ὁ λιμὴν Κοστρά) :
 Ἄστροι δὲ... | κρύβδην δ' ἐκείθεν ζητέουσιν Ἰδύσιων | καὶ Κολχίδος
 πρὸς ἔρκος ἀσφαλῶς ἴσχον. | Ἐκτὸς δὲ Μινυροκῆρος Ἰστυατο πορ-
 θμοῦ | τοῦ πρὸς Γεραιστόν, ἀμφίπορθμος γὰρ νῆσος 4, 91 - 93.
 2, 40.

Γογγύλος, ὁ: Γογγύλου κόλπον μυχῶ 16, 453.

Ἀρύον, τό: Ἐπλεῖ Πάρου ἐς Ἀρύον, οἷα ὑδρεύσων, | Ἀστυπαλαίην
 δ' ἐνθεν ἡμεῖς ἐς Δῆλον, | Ἀρύον δ' ἀδῶις δέκτο μαστευτὴν ἔμπροσθεν
 22, 184 - 186.

Ἐπίδαυρος, ἡ: Ἐπιδάουρου δυσαγκύρωτος ἄρμος 16, 12.

Ἐῤῥεῖνος πόντος, ὁ: Γετῶν τε μοῖρα μέχρις Ἐῤῥεῖνου πόντου, | ἐκτὸς
 Βορισθένους τε μέχρι Σαρμάτου | πόντου, τελοῦντος ἀρκιωτέρῃ
 μοίρᾳ 15, 91 - 93. Κάκατιος λήϊζον Ἐῤῥεῖνον πόντον... 15, 191.

Θερμαϊκός, ὁ (κόλπος) : 21, 196.

Ἰνάρου πόντος, ὁ: 18, 267. 22, 398.

Ἰόνιος πόντος, ὁ: Προῆγε δ' ἀνθρώπων ἐς τρισσὰς νῆσους, | τὰς ἐς
 Ἰονίων δε πόντον κειμένας 6, 444 - 445.

Ἰστρος, ὁ (ὁ Δούναβις) : Καὶ πέραν ῥέων Ἰστρου 15, 156. ἄλλο Ἰστρου
 ῥέον 18, 51 (Ἀλέξανδρον) πειραθέντα νῆσιν Ἰστρου ἐμπίπαι
 15, 11.

***Κιόβατα, τὰ**: ἐς κόλπον ἑμπης Κιόβατα κλημένον 22, 411.

***Κολυμβήθρη, ἡ**: Ἐς Τήνον... | ... καὶ ἐδήσον ἀκταίως | κόμας,

- ἵπερθεν κειμένης Κολυμβήθους | ἄρκτος δὲ οὗτος ὀπτάνων * Ἀρκτου
μοῖραν 12, 313 - 316.
- Κρῖσσαῖος κόλπος, ὁ (Πόρτο Ράφτη) : Ἰδύλιζε δὲ Κρῖσσαῖον ἐς κόλ-
πον νῆας, | * Ράφτην ὅν οἶδον κείλοιο νῦν κικλήσκων 4, 121 - 122.
κόλπον ἐς τὸν Κρῖσσαῖον 4, 129.
- * Κυτριάων ἄρκτος, ὁ (καὶ νῦν ἐν Μάνη) : Καλλιμένιζε Κυτριάων εὐρεῖ
ὄρω 20, 348.
- Λυκίης πόντος, ὁ : Ἰρὸς Πόντον Λυκίης ἔπλει ὡς ὑδρευση 13, 151.
- Λύκιον πέλαγος, τό : Κάς Λύκιον πέλαγος ὤριζε πλόον 21, 207.
- Μυρτώος πόντος, ὁ : τῆς Κῶ ἐναντι θινί Μυρτώου πόντου 22, 391.
- * Ναβαρίνον, τό : (ἀπαίρων) Λιγύθου δ' ἄχρι τῆς Πόλου Μεσσηνίας, |
ἦν Ναβαρίνον νῦν ἐθισμός κικλήσκων 1, 88 - 89.
- * Ὀλυμπος, ὁ (ὄρος, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ οὐρανοῦ) : ἐς * Ὀλυμπον ἐκπετώ
χείρας 8, 394. Θρ. 119. 11, 39, 41 καὶ ἀλλαχοῦ.
- Προποντίς, ἡ : ἄγειν... ἐς Προποντίδα, ὅ, 49. Τὸν πάντ' ἄγοντα ἐς
Προποντίδα στόλον 16, 53. Καὶ τέρμα ἦν διάπλου ἐν Προποντίδι
23, 362. 23, 473.
- * Ράφτης, ὁ (Κρῖσσαῖος κόλπος, ἐν βλέπε, Πόρτο - Ράφτη) 4, 121.
- * Ρῶσος, ὁ : * Ἐς φροῦριον μέντοιγε * Ρῶσον κλημένον | * Ἀχαΐας ἠγγμῖν
νῦν τεταγμένον... 8, 12 - 13.
- Ταίναρον, τό : 20, 346. Ταίναριον 14, 311. Ταίναριος 14, 318.
- Τορωναῖος, ὁ (κόλπος Κασσάνδρας, Χαλκιδικῆς) : Ἐῦτε στόλαρχος
νόστιμος Τορωναίου, | Θερμαϊκοῦ ἵπερθε θατέρου κόλπου, | οὐπερ
Τορώνη ἐγκαθίδρυντ' ἀρχαίως... 21, 195 - 197.

Ε' ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ

- * Ἀβυδος, ἡ : 16, 155, 159, 225 καὶ * Ἀβηδος 6, 138.
- * Ἀνακτόριον, τό (ἀκρωτήριο) : 7, 406.
- * Ἀσίη, ἡ (* Ἀσία, ἡ) (ἡ Μικρὰ Ἀσία πάντοτε) : 7, 18. Ἀσίης πέδω
23, 424. οὐρεσ' Ἀσίης 18, 473.
- * Ἀττάλου ὄρη : * Ἄλλ' ὅς γε Δίον, ᾗτ' Ἀττάλου ὄρη, | κατήντα δ' ἐς
Πάνορμον ἠπατημένος 8, 488 - 489.
- Βιθυνία, ἡ : 23, 539. Βιθυνιοῖσι μαχίμοις ἡρημένοις 23, 508.
- Καινῆς ἄκρον, τό : * Ἐφικνέονται τῆς πάλαι Καινῆς ἄκρον, | ἐντὸς δὲ
κόπλου εὐρυχώρου Φωκείης 7, 37 - 38.
- Κολοσικὸς πόντος, ὁ : 13, 249.
- Κολόσσιοι ὄρωι : 13, 199.

- Κόρακος ἄκρον** (τὸ Σίγαιον, δ βλέπε) 18, 416.
- Νικαία**, ἡ (πόλις Βιθυνίας ἢ Νίκαια) 23, 425.
- Πετρούμι**, τό: Τῆς Κῶ ἐναντι θινί... | ὅπου τέτευκται φρουρά, τῶν κεκλημένη | Πετρούμι (= Μπουντρούμι) 22, 391 - 393.
- Πόντος**, δ: οἱ πρὸς Πόντον οἰκοῦντες γέται 15, 25. ('Αλέξιος) ἐς Πόντον ἐκπέφυγεν, ὡς σαώθει 23, 366.
- Σίγαιον**, τὸ (Κόρακος ἄκρον): Καὶ ἀκρόνυχος ἵπταται πρὸς Σίγαιον, | ὅπερ Κόρακος ἄκρον οἶδεν ἀπλότης 18, 415 - 416. Καὶ ἐς Σίγαιον, ἐκβολῶν πρὸ Σκαμάνδρου 19, 37.
- Σκαμάνδρος**, δ (ποταμὸς): Καὶ ἐς Σίγαιον, ἐκβολῶν πρὸ Σκαμάνδρου | τριήρεις προύπεμπε... 19, 37 - 38.
- Σμύρνη**, ἡ (πόλις): 7, 125, 134.
- Τρωάς**, ἡ (κατ' Ἀσίην): 7, 18, 20, 120.
- Φρυγία**, ἡ: 18, 299.
- Φωκαία**, ἡ: ὄρεος ἐδρὸς Φωκαίας, 14, 238.
- Φωκείη**, ἡ: Ἐντὸς δὲ κόλπου ἐδρυχώρου -ης 7, 38. ἄρμω -ης, 7, 215. τὰ Φωκείης 7, 227.

IV

Κρητικά

ΟΝΟΜΑΤΑ ΠΟΛΕΩΝ, ΦΡΟΥΡΙΩΝ, ΚΩΜΩΝ, ΚΟΛΠΩΝ,
ΠΟΤΑΜΩΝ, ΝΗΣΙΔΩΝ, ΑΚΡΩΤΗΡΙΩΝ κλπ.

- * **Ἀβρυσος**, ἡ (= Πρύσες, οἱ) : Βουλευέται δ' ἑπαλίην ἔμφρουρον τεύξαι | τῆς Ἀβρυσου ὑπερθεῖν εὐρείας κόμης 8, 195 - 196. (Ἀποκόρωνας κόμη).
- * **Ἀλμυρός**, ὁ (= Ἀρμυρὸς Ἀποκόρωνα) : Ἦν δύσβατος χῶρος ἢ δ' ὄρεινός τε | ὑπερθεῖν Ἀλμυροῦ ἐγκαθιδρυνθεῖς, | δι' οὗ περᾶν οἶόν τε οὐκ ἦν μηδ' ὄλιγος, | παύρην μὲν εἰς ἀντοισιν ἐξαρκουμένων... 3, 117 - 120. "Ὅθ' αἶψα Καρακόξας Ἀλμυροῦ αἶρων, | ὅποι ἐνυκτέριζεν ὄρεισιν ἰώσῃν, | ἐς Αἰῶν ἄκρον ἦν τετο στόλῳ πάλιν... 7, 280 - 282.
- * **Ἄμμος**, ἡ (= Παιχειὰ Ἄμμος, Σητείας) : Καὶ ἠνὶ εἰσορῶντο ἀθροῦσαι πον | ὑπερθεῖν Ἄμμου ἱερὸν πρὸς Προδρόμου 8, 706 - 707, 713.
- * **Ἀμφιμάλλος**, ὁ (= κόλπος τῆς Σούδας καὶ φρούριον νησιδος Σούδας) : Ἀνταῖς ἀπάρας νησιῶν Ἀμφιμαλλόθεν... 2, 131. Ἐν ταῖς δ' ἱκανὴ Μαυροκήρος (= Morosini) Κυθήρα, | καὶ Ἀμφιμάλλου προσκαλεῖτο νηὶς καλλας 2, 133 - 134. ἐς Ἀμφιμάλλου φρούριον τρέπει νόον, 2, 240. Καὶ Κουσαῖνος (= Χουσεῖν) τῆς Κύδωνος (= Χανίων) ἐκβαλόντων | ἐδειμάτου κράτιστα Βαλέτην τρέφας, | δε καὶ ἀπέδρα Ἀμφιμάλλου φρουρίῳ, | στρατὸν δ' εἶα κερματίζειν βαρβάρους 6, 272. Πρβλ. ἐτι : 6, 325 (κόλπος), 7, 358 (φρούριον). Βλέπε Μάραθρον.
- * **Ἀρσάνου**, ἡ (μονὴ ἑπαρχ. Ρεθύμνης, τὸ Ἀρσάνι νῦν) : Ἠγούμενός τε Ἀρσάνου Ἰώσηπος 20, 269. ὡς ἐκ μονῆς μὲν εὐμενοῦς τῆς Ἀρσάνου. 20, 279.
- * (**Α**) **Σκύφου**, τ' (κόμη Σφακίων) 6, 342. Βλ. Σκύφου.
- * **Ἀσπάλαθος**, ὁ (μυχὸς Κόλπου Σούδας, Ἀσπαλαθέας, ὁ) : Ἀθλίζεται δὲ πλεύσας Ἀμφιμαλλόν δε, | καὶ Λευκιεῖσι (= Λευκορείταις) ἐξίαλλε Καλλέργην | μυχῷ δὲ κόλπου εἰσέδου θέσει χώρου, κοινῇ ὄχλοισιν Ἀσπάλαθον κλημένον 6, 325 - 328.
- * **Βέλος**, τὸ (τάφος Χάνδακος) : ὀπλίται καταπλαγῆντες | εἰς τὸν ἔνδον, ἀλλ' ὑπὲρ τάφρον, | ὃν Μαικενίκης (Mocsenigo) Βέλος οἶδε κικλήσκειν 7, 349. Πρβλ. 7, 473 - 474, 480, 483, 505, 515, 532, 535.
- * **Βηθλεέμης πέδον** (Χάνδακος, ἡ πρὸς τὴν πόλιν τῆς Β. πεδιάδας) :

Μαδούριος γοῦν δίφρον ἐξάγει πέδον | τῷ Βηθλεέμης, συμπλοκῇ
οὐπερ πρώτη 9, 36 - 37.

*Γεράνιον, τὸ (Γεράνι, κόμη) : Ἄνθρακτος γοῦν συμπύσας αἶρει τά-
ξεις, | καὶ ὠχύρετα ἐς Γεράνιον κόμην, | καὶ Πατρῆαν ἄλλην τε
ἠσφαλισμένος 3, 115 - 116.

Γορτύνη, ἡ (καὶ Γόρτυς, ἡ πέδον Γορτύνης = Μεσαρά) : Καὶ μακρὰν
ἐς Χάρακα κόμην νοστοῦσιν, | ὑπὲρ πέδον τεθεῖσαν ἐσθλὴ Γορτύνης
4, 223 - 224. Ἡμφιγυθῶν δὲ εἰ χρεὶ ἐλθεῖν εἰς πέδον | καὶ συμ-
πλακῆναι ἀπλέτω θυνάστῃ, | ᾧοντο μείζω γὰρ κεν εἶναι τὸν σάλον
ἢ εἰς πέδον Γόρτυνος ἐκταραχθέντα 8, 667 - 670.

*Γράβουσα, τὰ (ἡ νησίς Γραμποῦσα καὶ τὸ μετ' αὐτὴν ἀκρωτήριον
Κωρύκου ἄκρον) : Ἐπὰν γὰρ ἦκεν ἄκρα πρὸς τὰ Κωρύκου, | ἄπερ
τὰ τῶν Γράβουσα εἰώθει κλύειν. . . 2, 122 - 123. Καὶ Κορύκου (σιε)
πρὸς ἄκραν τείνει σπουδαίως, | ἄπερ Γράβουσα ὄχλω ἄθε κικλή-
σκεν 11, 36 - 37.

Δία, ἡ (ἡ νησίς Δία, Ντία, κατέναντι Χάνδακος) : Καὶ Καρικώξας
θαμυρίσας αὐτὸν στόλον, | ἐπλεῖ ἐμὴν κατ' ὄψιν (Κρήτης = Χάνδακος)
ἐς νῆσον Δίαν 7, 239 - 240. ὤρμιζον ἐς νῆσον Δίαν 12, 241. κατη-
ραν ἐς Δίαν 16, 27.

Δίκτη, ἡ (ὄρος νομοῦ Λασιθίου, ὄροπέδιον ἐπ' αὐτοῦ) : Ἀμβάντι γάρ
κεν ὑψίστα οὐρέων, | πρὸ τῆς ὑπωρείας τε οὐρεσι Δίκτης. . . | ἐξε-
στιν ἰδεῖν ἀξιοπρεπὲς πέδον (= Λασιθί) 5, 80 - 83.

Διον, τὸ (Δίων ἄκρον ἀκρωτήριον Ρογδιᾶς νομοῦ Ἰρακλείου) : Ἄλλ'
ἐκτελεῖ δίαυλον ἐς Παλαικάστρον | θ(φρούριον) ἦν τετευχθῆν ἐς Διον
ἄκρον εἰλαρ 7, 250 - 251. ἐς Διον ἄκρον ἦν τετο στόλω πάλιν 7, 282.
Πρὸς Διον ἄκρον κειμένην 7, 345. Διον περῶντες ἄκρον. . . 8, 484.

Δρῦς, δ (ὄρος ἐν Σητεῖα) : (φάραγξ) ἡ δ' αὐτὸ πρὸς οὐδρος Δρῦν κλη-
μένον βλέπει 9, 206.

(*Ἐλοῦς, ἡ) (= ἡ Ὀλοῦς, Spina longa νῆσος) Ἐλούνδιοι : Κορινθίλιον
(= Corner) δ' ἐπειθε μῆδος ὄπποϊον, | καὶ νηὸς ἐξώκιζεν ἄμφο
τὰς τάξεις, | κάπβαινε πρόφρων ὄχθας ἐς Ἐλουνδίων, | αὐθημερὸν
δ' ἴκανεν ἐς Καρῶν νάστιν (βλέπε) 6, 397.

*Ἐστία, ἡ (ἡ πόλις, τὸ φρούριον τῆς Σητείας, ἡ περιοχὴ αὐτῆς) :
Ἐκ Χερσονήσου γὰρ κε τῆς ἑωθέν μοι | ἦν Ἐστίαν προσεῖπον οἱ
νεωτέρων. . . 5, 68 - 69. Κάντεῦθεν εἰσβάλλουσι Χερρόνησον δε, |
ἦν Ἐστίαν ἔφημεν ὄχλον κικλήσκεν 5, 137 - 138.

*Ζούη, ἡ (χωρίον Ζοῦ Σητείας) Διττὴ τρίτος μέριζε τὴν πρὸς Ἰτέαν
ἡ μὲν γὰρ ἦ τείνουσα πρὸς Ζοῦην κόμην. . . 9, 200 - 201.

- * **Ἡράκλειον**, τὸ (= castel Mirabello, ἐνετικὸν φρούριον Μεραμπέλου) : Ζητοῦσι δ' αἶψα Ἡρακλήων τοῦμόν, | δτ' οὐ βαρεῖ ἀγῶνι αὐτοῖς προσχωρεῖ, | ὡς μὴ ἰσχυρὸν σφόδρα κάσιπστῶν ἀνευ 5, 105 - 107. Μήδησε δ' ἦαρ καὶ μολεῖ μοι Γρύμανος (= Grimani) | ἐκ Κυκλάδων αἰς τήνες ἦν ἐκχειμάσας | ... | καὶ πλεύσας ἐς Πάνορμον, ἐνθα ὄρμῳτο, | ἐν Ἡράκλειον ἄστν ἦ ἐκπορθήσον... 6, 1 - 6.
- * **Θεο(υ)δωρῶ**, ἡ (ἡ νησίς Θεοδώρου, τὰ τῶν Ἀγίων Θεοδώρων ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Κυδωνίας καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς δύο φρούρια, βλ. Τουρλορόν). Ἦμος σκοπῆν τε τὴν Θεουδωρῶ στόλος 1, 111. ὡς πρῶτον ἦλω ἢ Θεουδωρῶ (sic) φρουρὰ 1, 132. Πρῶτη ἀναρσολοισν ἢ Θεουδωρῶ | σκοπῆ πεπάρθηται τε καὶ ἠδαφίσθη | ... | πρῶτον Θεουδωρῶ τε ἐκπορθητέα, | κάπειτα Κύσαμός τε εὐχειρωτός τις 8, 339 - 344.
- * **Ἱεράπυτρα**, ἡ (ἡ Ἱεράπετρα) : ἐμβσιοντες Ἱεραπύτης | ἐλαιόκοσμον καὶ χλοηφόρον πέδον... 5, 108 - 109. Ὁ κάτοικος Ἱεραπυτιῶν καὶ Ἱραπύτιος : Εἰς Ἱεραπυτιῶνα ἐλθεῖν δηγμῖνα (= ἀκτὴν Ἱεραπέτρας) 9, 162 - 163. τείνοντες αἰὲν τὴν πρὸς Ἱεραπυτίους (δδόν) 8, 646. ἴδοιεν ἀθροισθέντας αὐθις κωμήτας | εἵπου γε ταῦτ' ὀργῶντας Ἱεραπυτίους 9, 87 - 88. Πλείστους συναγκύσαντες Ἱεραπυτιῶν | καὶ ἀστυγειτόντων τε Χερσονησίων (= Σιτειακῶν) 6, 383 - 384. Φραγκίσκος ἐκ Ῥώσων τε Ἱεραπυτιῶν 8, 592 καὶ ἀλλαχοῦ.
- * **Ἰπνός**, δ. Πρβλ. Βέλος, τὸ,
- * **Ἱπποκόρωνον**, τὸ (ἐσφαλμένως οὕτω, πράγματι δὲ ἡ Μινῶα, ἡ εἰς τὴν νοτιὰν πλευρὰν τοῦ Ἀκρωτηρίου. Τὸ Ἱππ. ἐναντι, μετὰ τὸ χωρίον Καλύβες τοῦ Ἀποκορώνου) : Πρὸς τοῖσδ' ἐμῇ Μηνῶα (sic) ἢ πρὸς Μελλέχην | ἢ Ἱπποκόρωνον ἄλλως κλημένῃ... 3, 91 - 92. (Παρ' Ἐνετοῖς τὸ πράγματι φρούριον Ἱπποκορώνου ἐκαλεῖτο castel Bicornno (-a)).
- * **Ἰτέα**, ἡ (χωρίον ἢ Ἐδιὰ Σητείας) : Ποιεῖν πορείαν τὴν πρὸς Ἰτέαν κώμην, | ὅποι ταμεῖον ἰσχον εἰσόδων Σίνται (= οἱ ἐχθροί, Τοῦρκοι) 9, 183. Διττὴ τρίβος μέριζε τὴν πρὸς Ἰτέαν... 9, 200.
- * **Καλαμαύχη**, ἡ (κώμη Σητείας) : πρὸς Ἰτέαν | ... | καὶ πρὸς πάροικον Καλαμαύχην κλημένῃ 9, 200 - 202. Τὴν πρὸς Καλαμαύχην μοι αὐτός ἠγείσθω | καὶ μὴ μεταλλᾶν ἐν τι, ὄν αὐτός κρῖνω 9, 215. Αὐτός δ' ἀπῆντα οἷς ἐπεσσι τὸ πρῶτον | πρὸς τὴν Καλαμαύχην μοι αἰὲν ἠγείσθω 9, 224 - 225.
- * **Κάλαμος**, δ (τὸ Καλάμι, λόφος κάτωθεν Ἀπτερας, εἰς τὸν κόλπον τῆς Σούδας) : ἐξ ἐκάτερθεν λόφων | τοῦ Καλάμου τε, Καλλογῆρου

θατέρου |...| ὡς νειάτους εἶδαε κικλήσκων τοῦσδε 3, 97 - 99.
Πρβλ. 21, 308. *Ἐν διάδω... Καλάμου... 21, 365.

*Καλόγηρος, ὁ (Τοῦ Καλογήρου, ὁ λόφος τῆς Ἀπτέρας, κτῆμα τῆς μονῆς Πάτμου, εἰς τὸν κόλπον τῆς Σούδας καὶ ἡ προεκβολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν κόλπον) : Αὐτὸς δ' ἀπ' ἄκρου Καλλογήρου κλημένον | ἦν θρασύνων... 7, 370. *Ἐπει δ' ἐλιμπάνοντο ἔμφρουροι χῶροι, | κόλπου (Σούδας, Ἀμφιμάλλου, Ἀσπαλαθέα) πολίχνη, ἐξ ἐκάτερθεν λόφων, | τοῦ Καλάμου τε, Καλλογήρου θατέρου, | ὡς νειάτοις εἶδαε κικλήσκων τοῦσδε 3, 96 - 99. Οἱ καθηγέοντο τῶν τε Καλάμου | καὶ Καλογήρου βασανιστῶν φρουρᾶς μοι... 21, 308 - 309.

*Καραι, αἱ (Καρές, οἱ ἐναντι Σπιναλόγκας) : ὄχθας ἐς Ἐλουνδίων | αἰθήμερόν δ' ἴκανεν ἐς Καρῶν νάπην 6, 399 - 400. (Οἱ Τοῦρκοι) κἀτβαιὼν αἰθῆς οὐδὸν ἀντολῆς μοῖρας, | Νάπιας Καρῶν ἔλξαντες ἐς πειθῶ σφίσι 5, 103 - 104 (Καρές, οἱ δὲ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, αἱ καρναί - καρυδιές).

Κύσαμος, ἡ (καὶ Κύσαμος, ἡ, πόλις, φρούριον ἐν τῇ ὁμωνύμῳ ἐπαρχίᾳ) : *Ἐνταλμα δ' ἦν πάτρως ἐλθεῖν αὐτόθι, | καττῖρ' πολίχνην βούλεται πορθουμένην | τὴν Κισάμου ἀρχῆθεν αὐτῷ κληθεῖσιν, | εἰς ἐσπέριον μοῖραν ἄκρου κειμένην 8, 303 - 306. *Ὅθεν Κυσάμου ἄρσιν ἀμβολῆ θέτο 8, 337. κἀπειτα Κύσαμός τε εὐχειρωτός τις 8, 344.

*Κιστέρναι, αἱ (Cisterne > κ' οἱ Στέρνες > οἱ Στέρνες, τοῦ Ἀκρωτηρίου Μελέχα Κυδωνίας, χωρίον οἱ Στέρνες καὶ νῦν) : *Ἐρυμα κώμης ἔσχε κλητῆς Κιστέρνων, | δεξαμενῶν *Ἑλλησιν, οἷά τις φαῖη 3, 84 - 85.

Κρήτη, ἡ (*Ἡ νῆσος, ἡ ὁποία ὀμιλεῖ εἰς πρῶτον πρόσωπον εἰς τὸν «Κρητικὸν Πόλεμον») : Μακαρόνησος, Ἀερία ἡ πάλαι Θρ. 15. (Πρβλ.:) 2, 46. 21, 142. (Χαρακτηρίζεται :) Αἰὸς μεγάλιο πάτρη μεῦ κυδιάνειρα 11, 200. Προσφιλεστάτη Θρ. 59. εὐρείη Θρ. 59. 2, 59. τῆς κατασχέτου Κρήτης 21, 285. πάσης Κρήτης 10, 149. πρόσκτησις Κρήτης 20, 32. (Πρβλ.) Κρήτιον πέδον Θρ. 31. τὰ Κρητῶα 22, 200. (Οἱ κάτοικοι αὐτῆς) : Κρητες Θρ. 227. 21, 177. Κρητες ἀριστοὶ 11, 192. μεγάθυμοι Θρ. 235. (Τόσον οἱ ἀρχαῖοι ὄσον καὶ οἱ σύγχρονοι τῶ ποιητῇ λέγονται καὶ :) Κουρητες (χαρακτηριζόμενοι :) Κουρητες μεγάθυμοι Θρ. 235. Κουρητες ἀοιδίμοι Θρ. 296. Κουρητες ἀγλαοὶ τε, μητρόστοργοί τε Θρ. 227 - 228 (περὶ πεσόντων ἐν τῷ Κρητικῷ Πόλεμῳ :) Καὶ κἀθανόν Κουρητες ἀκμῆ φασγάνων Θρ. 268. (*Ὁ Ἐνετὸς προνοητής, προνοεῖ-

lor general di Creta :) Κρητόφροντις 20, 8. (Ἐνώ ὁ Κουσαίνος > Χουσεῖν πασῶς :) Κρητάναξ 20, 174.

Κρήτη, ἡ (= ὁ Χάνδαξ, ἡ πόλις Candia, τὸ νῦν Ἡράκλειον) : ἄστου Κρητῶν μητρῶον 7, 295. ἄστυος Κρητομήτορος 10, 152. Κρητομήτορα πέρσαι 20, 36. ἄκρον ὄχυρον 6, 110 - 111. (Πόλιαι Χάνδακος :) Ἰησοῦ 6, 172. Παντακράτορος 7, 537. Μαρτινέγκου τεῖχος 9, 123. Ζήνα (μέγαν) Κρητογένεθλον 11, 183, 185.

Κριοῦ μέτωπον, τὸ (Ἁκρωτήριον Σελλίνου, ΝΔ Κρήτης) : πλευρᾶς νοτίας τῆς πρὸς Ἀφρικὴν πόντον | Κριοῦ μέτωπον οὐ δριζεται ἄκρον 12, 11 - 12. Ἐς τὸ Κριοῦ μέτωπον εἰσθύνει πρόφρας... 2, 124.

Κύαμον ἄκρον, τὸ (Ἁκρωτήριον δυτικῶς Κυδωνίας, Σπάθα Κισάμου, ἄλλως Λικτινηταῖον) : Ἄμα στόλου γὰρ ἐμφάνεια εἰς ἄκρον | τὸ Κισάμου, ὁ Σπάθα ἤκουσται νέοις 1, 93 - 94. Ἦν δὲ στόλος μοι ἐγκατασπαρθεὶς ὑπερ | ἄκρον Κισάμου, ἐκ σφοδροῦ ἄλδος φλοίσβου 7, 209. Πρβλ. καὶ 8, 300, 364.

Κυδωνία, ἡ (Ἡ πόλις La Canea, τὰ Χανιά, τότε καὶ νῦν τῆς ἐπαρχίας Κυδωνίας, ἔπου καὶ ἡ ἀρχαία καὶ βυζαντινὴ πόλις Κυδωνία, ἀπὸ τοῦ μυθικοῦ Κύδωνος) : Ἡ Βικιμάνου (ναῦς τοῦ Vizzamano) μέντοι ἐκ Κυδωνίης (καταγομένου) 20, 96. ἄγειν πειρωῶντο ἐκ Κυδωνίης Θρ. 209. (Οἱ κάτοικοι : Κυδώνιοι :) εἰθὺ μετεστελλοντο πρὸς Κυδωνίους 2, 111. Κυδωνίηθεν 21, 394.

Κύδων, ὁ (ἀδιαφόρως ἐπὶ τῆς πόλεως, τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ κόλπου Χανίων, τοῦ μεταξὺ Μελέχα καὶ Σπάθα) : Κύδων (τὰ Χανιά) 21, 276. 8, 262. Ἄτὰρ τριήρεις ὡς ἑκατὸν ἐνθένθεν | πέφευγον ἐς Κύδωνα (= κόλπον Χανίων) συμπεφυρμένοι 5, 28 - 29. ἀπήγεγε μὴ Κύδωνα εἰσβαλεῖν (ὁμοίως) 7, 230. καὶ ἐκ Ναυπλῆς Κύδωνι προσκομιζουσαι 8, 24.

Κωρύκου (Κορύκου) ἄκρα, τὰ (Ἡ Γραμποῦσα, τὸ ἀκρωτήριον καὶ ἔχι ἡ νῆσος. Βλέπε Γράβουσα) : 2, 122 - 123. 12, 36 (Κορύκου, διὰ τὸ μέτρον).

* **Λάσιθι**, τὸ (τὸ τοῦ Λασιθίου ἐν τῷ ὁμωνύμῳ νομῷ ὄροπέδιον, περὶ οὗ) : Πρώτιστα δ' ἰκάνουσιν εἰς αἰπὴν χώραν | Λάσιθι ἐκ πολλοῦ μὲν ὡς κεκλημένον, | ὡς εἶγε λάς ἔφασκεν Ἰωὶ ἐς θεῶν (ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι ἡ ὀνομασία παλαιά, παρετυμολογεῖ δὲ ὁ ποιητὴς τὸ ταπωνύμιον ἐκ τοῦ βραχέως τοῦ περιβάλλοντος τὸ ὄροπέδιον τοῦ ἐδάφους). Ἀμβάντι γὰρ κεν ὑψίβατα οὐρέων, | πρὸ τῆς ὑπερῆς τῆς οὐρεσι Δίκτης, | ἢ πρὸς βορρῆν ὑπερθεν ἐγκαθίδρυσται, | ἔξεστιν ἰδεῖν

ἀξιοπροεπές πέδον | ἐὼν ταμείον κάτοθιρη σιτηρί, | φήσιν δ' ὄχυ-
ροῦται, ὑπερκαλλές πέλον. | μόνας γὰρ ἴσχει τρεῖς ὁδοὺς στενωποῦς
τε, | τὰς εἰσόδους φερούσας αἰτὸ ἐς πέδον 5, 77 - 87. Ἐὖτ' ἂν ἐπέθ
Λάσθι ἦν ἡμῖν λόγος 12, 181.

* **Λευκά θρη**, τὰ (Κυδωνίας, ὡς καὶ σήμερον. Οἱ κάτοικοι ὄρεινοὶ Χα-
νιώται ἢ Λευκορσίται, Λευκίεις. Κακῶς ταυτιζοῦν αὐτὰ πρὸς τὰ
Σφακιά) : Καὶ μνησίουσι τῶδε οἱ Λευκῶν "Ὅσον, | ἄπειρ Σφακεία
οἶδεν ὄχλος κικλήσκων, | ὅσος Λευκίεις σὺ τυθνηκῶν προσκλησίαις
6, 229 - 231.

Ληθαῖος, 8 (ὁ Γεροπόταμος νῦν Μεσαρᾶς) : ('Ο Μαργα - Ἀμάρας)
ἔταττεν οὖν Γιλδισον ἐν περὶ τῆ τάξει, | ἠγεῖτο δ' ὅς γε ἱππικῆς εὐτα-
ξίης, | καὶ πρὸς ἔθρον Ἀθηαίου ἀρχεται μάχης 4, 263 - 265.

Μινώα, ἡ (ἐνετικὸν φρούριον, παρὰ τὸ Μαράθι εἰς τὸν κόλπον τῆς
Σούδας, ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Μελέχα, κακῶς ταυτιζόμενον πρὸς τὸ
Ἰπποκόρωνον, ὅπερ βλέπε) 21, 367. εὐθὺς Μινώας 21, 402. Βλ.
καὶ διὰ τὸ μέτρον Μηνόα 3, 91.

* **Μά(λ)λαξα**, ἡ (τὸ ὑπερθεὶν τῆς Σούδας καὶ τῆς Ἀνατ. πεδιάδος τῶν
Χανίων ὄρος ἢ Μαλάξα καὶ σήμερον) Μάλαξα... ὡς δύσβατος
3, 58 - 59. Πρὸ τοῦ περᾶν τε δυσμενεῖς γῆν Μαλλίξις 3, 94. Κό-
δωνος οὐκοῦν ἐξυπέρεκται ὄρος |... | χῶρὸς τις αἰτὸς ἴθρονται ἰσομο-
ζόντως, | παντοίαν εἰς ἀντοσιν ἐχθρῶν ὁρμῶντων | ἐγχορῆσις Μά-
λαξα ὠδὶ κλημένος, | ὅν εἰκάσειας θερμοπόλαις Ἀτθίδος (1) 69.
178, 183 - 186.

* **Μαράθρον**, τὸ (τὸ Μαράθι νῦν, ὄρος Ἀκρωτηρίου ἐν τῷ κόλπῳ τῆς
Σούδας) : "Ἦσαν γὰρ ἐν δέοντι Ἀμφίμαλλον δε (: Σούδας κόλ-
πον) | ... αἶρει ἐπ' ἐξέναντι ὄρμον Μαράθρου 3, 33, 38. Ὁ δ' αὖ
θεδιδῶς, ἐγκαλύπτεται ἄκρον | πῆ Μελλέχης μὲν, πῆ δ' ἵπαι τε Μα-
ράθρου 7, 233 - 234. Βουλεύεται γὰρ (Καρακόξας) Ἀμφιμάλλου
φρούριον | ὅπως κατάσχη δυσχερὲς κἂν τοῖς πρώην. | Ἐπλεῖ δὲ
πρῶτον ἐνθεν Μαράθρου... 7, 358 - 360.

* **Με(λ)λέχη**, ἡ (τὸ ἀκρωτήριο Μελέχα, τὸ κατ' ἐξοχὴν Ἀκρωτήρι
νῦν Κυδωνίας) 7, 234 (ἐν ἧ ἡ ἀρχαία πόλις Μινώα, ἐπίνειον τῆς
ἐναντι Ἀπτέρας) 3, 91.

* **Παλαίκαστρον**, τὸ (τὸ Παλαιόκαστρον εἰς τὴν Β. ἀκτὴν νομοῦ Ἰρα-
κλείου, βλ. B o s c h i n i, N° 22). Ἄλλ' ἐκτελεῖ διαυλον ἐς Πα-
λαίκαστρον, | 8 ἦν τετευχθὲν ἐς Αἶον ἄκρον εἶλαμ... 7, 250 - 251.
Ἐς δεῖγμα χάρις, κτήσιος Παλαιόκαστρον 7, 278. Ὅς δὲ ἀπαί-
ρων, πρὸς Παλαίκαστρον τείνει, | κἂν τε ζέφυρος ἀντέπρωττε θα-

γδαίως | κίποστολίης (νῆες) αἰρετίζοντες κρείττω κατὰ ζεφύρου
 ἠρέτμον ἀνὰ κράτος, | Δίον περὸντες ἄκρον ἐκτόνως μάλα 8, 480 -
 484. Κατήντα δ' αἴψα ἐς Παλαικάστρον τοῦμον ('Ηρακλείου), |
 νυκτὸς δέ, ὡς μὴ εἶη ἐμφανῆς ἐμοὶ 20, 158 - 159. ('Υπάρχει καὶ
 Παλαικάστρον ἐν ΝΑ Κρήτῃ, Boschini, N° 40).

Πάνορμον, τὸ (Δύο διακρίνει Πάνορμα ἐν Κρήτῃ, ὧν τὸ πρῶτον εἰς
 τὴν Ἀνατολικὴν καὶ τὸ δεύτερον εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μυλοποτάμου,
 οὕτω καὶ σήμερον λεγόμενον). Πανόρμου πρόσωπις (διοίκησις ὑπὸ
 προννεδίται) 9, 120. Ἐκ Χερρονήσου γὰρ κε τῆς εἰσθέν μοι, | ἦν
 Ἐστίαν (= Σητείας) προσεῖπον οἱ νεωτέρων, | ἐμοῦ τε Πανόρμιοι
 συχναὶ ἀλλάδες | αἱ προσορμιζουσαὶ μοι εἴ τι χρειῶδες 5, 68 - 71.
 ἐς φρουρὰν ἐκπέφυγε μικροῦ Πανόρμου (Σητείας)... Συγχωρεῖ
 δ' αὖ, πνεῦμα πνεῦσαν ἀντίον | ἔμπης βιάζεν ἐς Πάνορμον ἀχθῆναι |
 ὅσοι προδότης τῷδ' ἐὰν ξυμβουλεύει 6, 386 - 388.

Παντομάτριον, τὸ (ἐπίνειον Ἐλευθέρας, ἀνατολικῶς ποταμοῦ Μυλο-
 ποτάμου) : Χρόνιζε δὲ ἐρηγῶνι Ἀττάλου ὄρμου, | πρὸ Παντομα-
 τρῶν ἐρχων κειμένου 8, 314 - 315. ('Ο Delfino) τριήρεις ἐκλέ-
 γων τρεῖς κρείττωνων, | τείνας διέπλει εὐθὺς Παντοματρῶν, | μεθ'
 ἀρπαγῆν ἦν συσχεθὲν Ῥιθύμνιον. | Ἦκων δ' εἰσθεν, οὐκ ἀνασταταεῖ
 πάμπαν, | ἀρχῆθεν ἦν πόλισμα ἐκ τειχισμάτων. | Πόλιν δ' ἀνῆρε,
 κάλληλάτει ἄπαν... 4, 180 - 184.

* **Πεδιάς**, ἡ (τὸ τε φρούριον καὶ τὸ ἄστυ, νῦν ἡ ἐπαρχία ἀκούεται. Ἐν-
 νοεῖται τὸ Castello di Pediaa). Γλάσος ἦν γὰρ ὠχέου Πεδ-
 διάδα... 4, 300. Πείθει ὑπούλως ἀνθύπατον Δελφῶνα | εἰς μετελ-
 θεῖν ἄστυ ἐς Πεδιάδος 4, 243 - 244.

* **Πετρεάς**, δ (χωρίον Ἀ. Κρήτης ἐξακριβωτέον). ('Ανθύπατος) καὶ ὠχέ-
 ρετο ἐς Γεράνιον κώμην | καὶ Πετρεάν ἄλλην τε ἠσφαλισμένους 3,
 115 - 116.

* **Πλατύβωλα** (τά;) (ὄρεινός τόπος Ἀ. Κρήτης) : Πρὸς Χερσονήσον
 ὠκέως δέ τ' ἀπιβαίνειν | ... | οἱ στασιάζοντες γὰρ ἐκκριτοὶ κομῶν, |
 χώρου ὄρεινοῦ Πλατύβωλα κλημένου | πλείστους συνελκύσαντες
 Ἰραπυτίων | καὶ ἀστυγειτόνων τε Χερσονησίων... 6, 379 - 384.
 (ἡ Πλατυβόλα νῦν σπήλαιον Κεραμειῶν Κυδωνίας).

* **Ῥιθύμνη**, ἡ (ἡ πόλις τὸ Ρέθεμος, ἀρχ. Ῥιθύμνα - ῶνη). Ἀφείς ὀχύ-
 ρωμα, ἦγεν ὄχλον Ῥιθύμνη 3, 125. ὠχέρωται μοι (τέχνη) | Κό-
 δον, Ῥιθύμνη καὶ πολισμάτων ἄλλα 4, 23 - 24. τὴν πρὸς Ῥιθύ-
 μνην 20, 229. Οἱ κάτοικοι : Ῥιθύμνιοι 4, 181.

* **Ρουμάκη**, ἡ (τὸ νῦν χωρίον Ρουμάκα τῆς Σητείας) : Δίξοντο δ' εἰσθεν

*Ρουκάκην κόμην πρόσω, | τείνοντες αἰὲν τὴν πρὸς Ἰραπυτιλους...
8, 646 - 647.

Σαμώνιον ἄκρον, τὸ (τὸ καὶ Σαλιμώνιον, κάβο (*I)σίδερος τῆς Ἀ. Κρήτης) : *Ἄκρον Σαμώνιόν τε δεξιᾷ θέντες 13, 166. ἄκρον εἰς Σαμώνιον 2, 126.

*Σέλινον, τὸ (τὸ φρούριον τῆς Παλαιοχώρας τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας νῦν, τότε Castel Solino) : Πόλισμά μοι ᾤκισται οὐ τάρβη πρῶτον, | πλευράς νοτίας τῆς πρὸς Ἀφρικὸν πόντον, | Κριοῦ μέτωπον οὐ δρῶζεται ἄκρον, | ἔπερ Σέλινον ὄστατ' ἤκουσται νέοις. | ἦ Κουσσίνος προκεκρικῶς δις τρίς τε | ἐκκρουέται αἰσχιστα καὶ ὀλεθρίως 12, 10 - 15. Πρβλ 13, 167. Σέλινον πορθῆσαι 12, 22. (*II ἔλωσις περιγράφεται 13, 177 - 192).

*Σκοπηκέφαλον, τὸ (= Ἐπισκοπηκέφαλον, Ἰπισκοκέφαλο, τὸ νῦν, Σητείας χωρίον) : Ὅς δ' αὖ ἐπὶν δῖωκεν ἔνθεν βαρβύρους, | ἐπὶ Σκοπηκέφαλον (editor) ἔδραζ' ἐς κόμην, | ἦ καὶ ἀπεγράφοντο οἱ συνωμόται... 8, 641 - 643.

*Σκύφου, τὰ (= τ' Ἀσκούφου Σφακίων) : Καὶ Λευκιεῖς πράττουσι δεινὰ ἐξ ἴσου | σεύοντο γὰρ κεν ἄχρι τε Σκύφου κόμης | κἂν αἶδε ἔκτειναν αὐτῶν (τῶν Τούρκων) οὐ παύρους | ἱππῆας ἄντας, κάπιβαίνειν μὴ οἶλους | κόμην ὄρεινήν, ἀσφαλῆ τε πρὸς φεῦξιν 6, 341 - 345.

*Σπάθα, ἡ (τὸ ἀκρωτήριο Σπάθα, ἀρχ. Κύαμον, ὑπερ βλέπε) : 1, 93 - 94.

*Σφακία, τὰ (= ἡ περιοχή τῶν Λευκῶν Ὄρεων, κατὰ τὸν Πικρὸν, εὐρυτέρα τῆς γνωστῆς ἐπαρχίας Σφακίων) : Καὶ μνηύουσι τῶδε οἱ Λευκῶν Ὄρων, | ἄπερ Σφακεῖα οἶδεν ὄχλος κικλήσκειν, | οἷς Λευκιεῖς οὐ τοῦθινικὸν προσκληῖσαις 6, 229 - 231.

*Τήμενον, τὸ (= Τέμενος, τὸ castell Tamano, φρούριον κτισθὲν ὑπὸ Ν. Φωκᾶ πρὸ τοῦ Χάνδακος) : Ἐς Τήμενον γὰρ συγκαθίστανται πλείστοι (Τούρκοι), | ὡς ἂν πέλας γένοιτο ἡμέρι' ἀμφὶ μοι (= τῷ Χάνδακι). | Πόλισμα τουτί, ἀρχῆ, ὡς κεκλημένον, | ἐκ Τημένου του ῥηθέν ἀρχαίου τάχα, | ὄν φθίμενον κτέρεισαν Ἀργεῖοι σφίσι, | δι' εὐσέβειαν, ἀρετῆς ἀνδρὸς χάριν, | χοῦμόνημον κέκληκαν ἡμῶν τ' ἀρχαῖοι, | μνείας ἐκητι τῆς πρὸς ἤρωα αἰδοῦς. | Αἰίσταται μοι (τοῦ Χάνδακος) δ' ὡς ἑκατὸν σταδίους 4, 190 - 198. Ἰλλδασος... αἰρων οὐν στρατῶ, | ἐφίστα νυκτὸς καὶ ἐδῆου Τήμενον... 4, 200 - 201.

*Τουρλορόν, τὸ (τὸν ἐπὶ τοῦ τρούλλου -- κορυφῆς -- τῆς νησιδὸς Θεοδουρῶ > Θεοδουρῶ τῆς Κυδωνίας ὑψωμα - ὄρος, ἐφ' αὐτῷ φρούριον)

βλ. Θεουδώρῳ. Ὁς δ' ἄγων στράτευμα δυσσὶ φρουρίοις, | τὸ ἐν λόφῳ
ἰδρυνθὲν εἰσβάλλει πρῶτον, | δ' Τουρλορόν νεωστὶ εἴωθε κλέειν δ,
370 - 372 (νῦν Τουρλουροῦ, κατ' ἐπίδρασιν τουρκικὴν).

*Χάραξ, δ (= ὁ Χάρακας, κώμη ἐπαρχ. Μονοφατσίου) : Καὶ μακρὰν
ἐς Χάρακα κώμην νοστοῦσιν, | ὑπὲρ πέδον τεθεῖσαν εὐθὺ Γορτύνης· |
κέκλητο δ' ὅς γε ὡς νεῖς εὐηρέσται, | ἀπὸ σκόπης ἴσως ἂν ἦ ἐπέ-
κτιστο, | τοῖς νῦν Χάρακα λᾶν μεγίστην κλημῆν 4, 223 - 227.
Ἐνατραπέισης γὰρ κε Χάρακος πάλης... 5, 54.

Χερρόνησος, ἢ καὶ Χερσονήσος, ἢ (Διακριτέα ἢ ἐπαρχία Χερρονήσου
(ἐκκλησ.) ἢ Χερσονήσου ἀνατολικῶς Χάνδακος καὶ ἢ Χερρόνησος ἢ
Χερσονήσος τῶν Ἑτεοκρήτων ἢ πέρα τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Ἰεραπότνης,
ἢ νῦν ἐπαρχία Σητείας, πάλαι δὲ χώρα, Πραισιῶν. Διακριτέαι
δ' αὐταὶ καὶ τῆς Χερρονήσου = Πελοποννήσου, ὡς 23, 415 λέγει
ταύτην ὁ Πικρὸς) : Βαδοῦαρος δὲ Χερσονήσου ἐξίαν (= Σητείας)
9, 185.

ΣΥΛΛΑΒΟΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ

Ἄμφιμαλ(λ)ος, δ (-ου, τὸ) 39, 42, 44	(Κάβο Ἰ-) Σίδερος, δ 42
Ἄποκόρωνας, δ 39	Καλαμαύκα, ἢ 41
Ἄπτερα, τὰ 41, 42	Καλάμι, τὸ 41, 42
Ἄρμυρός, δ 39	Καλόγερος, δ 41
Ἄρσάνι, τὸ 39	Καρές, οἱ 42
Ἄσκούφου, τ' 46	Κίσαμος, ἢ 41, 42
Ἄσπαλαθέ(α)ς, δ 39, 42	Κυθωνία, ἢ 43
Βρύσες, οἱ 39	Λασίθι, τὸ 40, 43
Γεράνι, τὸ 40	Λευκὰ ὄρη, τὰ 44, 46
Γεροπόταμος, δ 44	Μαλάξα, ἢ 44
Γραμποῦσα, ἢ 40, 43	Μαράθι, τὸ 44
Ἐλοῦντα, ἢ 42	Μελέχα, ἢ 41, 43, 44
Ζοῦ, ἢ 40	Μεσαρά, ἢ 40, 41
Ἰεράκλειον, τὸ 41, 43	Μινώα, ἢ 41, 44
Θοδωροῦ, τὰ 41, 46	Μυλοπόταμον, τὸ 45
Ἰεράπετρα, ἢ 41	Ντία, ἢ 40
	Παλιόκαστρο, τὸ 40, 44
	Πάνορμον, τὸ 46
	Παχειὰ Ἄμμος, 39

Πεδιάς, ή 45

Πετρέ(α)ς, ό 60, 45

Πισκοκέφαλο, τó 46

Πλατυβόλα, ή 45

Ρέθεμνος, τó 45

Ρογδιά, ή 40

Ρουκάκα, ή 46

Σαλμόνιον, τó 46

Σέλιον, τó 48, 46

Σητεία, ή 60, 45

Σούδα, ή 39, 42, 44

Σπάθα, ή, 43, 46

Σπινελόγκα, ή 40

Στέρνες, οί 42

Σφακιά, τó 39, 44, 46

Τέμενος, τó 46

Τουρλουρού, τó 47

Χάνδαξ, ό 40

Χανιά, τó 43

Χάρακας, ό 47

Χερρόνησος, ή 47

Χερσόνησος, ή 45, 47

ΣΥΛΛΑΒΟΣ ΞΕΝΙΚΟΣ

Αμάρας, ό 44

Βαδουάρος, ό 47

Βαλέτης, ό 39

Βικιμᾶνος, ό 43

Candia 43

Castel Bicornio 41

» Padiada 45

» Selino 46

» Temeno 46

Cistorne, αί 42

Corner, ό 40

Delfino, ό 45

Γιάδαρος, ό 44, 45, 46

Gill d' Iana 44

Grimani, ό 41

Γρύμανος, ό 41

Καρακόξας, ό 39, 44

Κουπάτος, ό 39, 43

Κορνήλιος, ό 40

La Canua 43

Marra, ό 44

Μαυρακῆνος, ό 39

Mirabolla, τó 41

Μοconiго, ό 39

Μοrosini, ό 39

Μωκενίσης, ό 39

Θέρος 1974

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ